

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ВІДДІЛ ОСВІТИ ЗОЛОТОНІСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
ТА ВИКОНАВЧОГО КОМІТЕТУ
ЗОЛОТОНІСЬКА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ШКОЛА №1
ЗОЛОТОНІСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Кузьмінська Олена Володимирівна
Минченко Тетяна Миколаївна

**Формування ключових компетентностей учнів
у контексті Концептуальних засад реформування
середньої освіти «Нова українська школа»**

Дидактичний матеріал до розділу «Сучасна українська література»

**Посібник для вчителя
11 клас**

**Золотоноша
2020**

УДК 373.5.016
К89

Автори:

Кузьмінська О.В., учитель української мови та літератури Золотоніської спеціалізованої школи №1 Золотоніської міської ради.

Минченко Т.М., учитель української мови та літератури Золотоніської спеціалізованої школи №1 Золотоніської міської ради.

Рецензенти:

Наталія Василівна Строкань – завідувача міським методичним кабінетом відділу освіти.

Віктор Якович Горошочок – директор Золотоніської спеціалізованої школи №1.

Валентина Вікторівна Рудь – заступник директора з навчально-виховної роботи Золотоніської спеціалізованої школи №1.

Дидактичний матеріал до розділу «Сучасна українська література».
Посібник для вчителя. 11 клас: / [За ред. Кузьмінської О.В., Минченко Т.М.]
– Золотоноша, 2020. – 82 с.

До посібника ввійшли матеріали з української літератури, розроблені для вивчення, перевірки та закріплення знань учнів 11 класу з розділу «Сучасної української літератури». Представлені завдання допоможуть учителям сконструювати комфортний і ефективний урок відповідно до нової чинної програми та світоглядних орієнтирів Нової української школи.

Матеріал посібника поділений на теми, що полегшить учителю швидко відшукати необхідний матеріал при проведенні уроків із розділу «Сучасна українська література».

Видання призначене для вчителів-словесників.

Схвалено до використання

методичною радою Золотоніської спеціалізованої школи №1

(протокол №3 від 27.01.2020)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ І. ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА СИТУАЦІЯ НАПРИКІНЦІ XX – НА ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ. СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА.....	6
1.1. Найвагоміші здобутки сучасної літератури. Сильове розмаїття сучасної літератури. Література елітарна, вишукана, високохудожня. Література масова. Постмодернізм як один із художніх напрямів мистецтва 1990-х років, його риси.....	6
РОЗДІЛ ІІ. ДИДАКТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ ДО УРОКІВ ІЗ РОЗДІЛУ «СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА».....	19
2.1. Поезія: І. Римарук («Обнови»), Ю. Андрухович («Астролог», «Пісня мандрівного спудея»), О. Забужко («Рядок з автобіографії», «Читаючи історію»).....	19
2.2. О. Ірванець («До французького шансоньє»), С. Жадан («Музика, очерет...», «Смерть моряка»).....	25
2.3. Проза, есеїстика: Г. Пагутяк («Потрапити в сад», «Косар»), Ю. Андрухович («Shevchenko is Ok»).....	29
2.4. В. Діброва («Андріївський узвіз»), Я. Мельник («Далекий простір»).....	47
2.5. Урок позакласного читання. Л. Пономаренко. Новели зі збірки «Синє яблуко для Ілонки».....	64
2.6. Контрольна робота. Сучасна українська література. Тести.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81

ВСТУП

Перед освітою ХХІ століття в Україні стоїть завдання утвердження національної свідомості та гідності молоді, місце якої розбудовувати культуру нашого суспільства та завершити державотворення.

Головним завданням сучасної української школи є формування майбутнього України, виховання вільних, відповідальних людей, гідних громадян своєї держави.

Метою навально-методичного посібника «Сучасна українська література» є розвиток повноцінної особистості, гармонійної людини, патріота Батьківщини, національної самосвідомості, культури, світоглядних орієнтирів, навичок практичного використання досвіду, здобутого за допомогою читання, усвідомлення важливості читання як чинника власного становлення й соціалізації, екологічного мислення й поведінки, творчих здібностей, здатності до саморозвитку й самонавчання.

Актуальність даного посібника сприяє формуванню в учнів основних умінь і навичок роботи з художнім твором, усвідомленню художньої літератури як важливого складника мистецтва, а також готує учнів до входження в сучасний світ, допомагає інтегруватися в соціокультурному середовищі.

У роботі використано інноваційні методи – інтерактивні та рольові ігри, елементи дослідницької діяльності; форми роботи – презентації, «буктрейлери», міні-дискусії, евристичні та аналітичні запитання.

Дидактичний матеріал підібраний таким чином, щоб не тільки дати учневі передбачений програмою обсяг інформації, а й розвинути культурний світогляд школярів. Також матеріал орієнтований на ознайомлення учнів із творами сучасних письменників, які раніше не вивчалися, а нині користуються популярністю серед підлітків.

Більшість завдань учні можуть виконати під керівництвом учителя, проте є чимало і для самостійної роботи із використанням першоджерел, шкільного підручника.

Даний посібник відкриє красу й змістову глибину образного слова, навчить відчувати й розуміти мистецтво, бачити прекрасне в житті, розпізнавати потворне, недосконале в ньому, відстоювати істину й добро.

РОЗДІЛ І. ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА СИТУАЦІЯ НАПРИКІНЦІ XX – НА ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ. СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

1.1. Найвагоміші здобутки сучасної літератури. Стильове розмаїття сучасної літератури. Література елітарна, вишукана, високохудожня.

Література масова. Постмодернізм як один із художніх напрямів мистецтва 1990-х років, його риси

➤ Поетична хвилинка

*Прослуховування пісні на слова Вадима Крищенка «Душа поета», музика
та виконання Анатолія Матвійчука (або виразне читання вірша).*

➤ Методичний коментар

Вивчення нового матеріалу доцільно провести у формі усного журналу.
Для цього учні отримують випереджувальне завдання – опрацювати матеріал
підручника, додаткові джерела для підготовки повідомлень за планом:

1. З'ява нового літературного покоління.
2. Постмодернізм як один із художніх напрямів мистецтва 90-х років, його
рис.
3. Утворення АУП (Асоціації українських письменників). Літературні
угруповання («Бу-Ба-Бу», «Нова дегенерація», «Пропала грамота», «ЛуГоСад»
та інші).

➤ Усний журнал

✓ Перша сторінка. Вступ

Ми – молоде покоління нової держави України. Ми здобули волю. Вірю,
що ми зможемо побудувати сучасну демократичну державу, доклавши до цього
певних зусиль і прагнень, розуму та вміння.

Нам у спадок передали величезне багатство – мову та літературу –
«духовний заповіт одного покоління іншому».

Українська література межі XX і XXI століть дуже цікава й неоднозначна:
оригінальна й традиційна, лірична й епатажна, акцентована на змісті й
формалістська. Ця література твориться саме тепер, і ми, певним чином, є

свідками її народження. Нове покоління поетів і письменників прагне подивитися на навколишній світ по-новому, а не під кутом методу «соцреалізму». Незалежна Українська держава відкрила перед літературою і нові можливості, і нову її сторінку. Література, як і все державне життя, позбулося ідеологічно-партійного диктату, ставши абсолютно вільною у виборі тем, образів і способів їх трактування. Ідейно-художнє її багатство стимулювало тематичну, жанрово-стильову, концептуальну різноманітність.

Характерною прикметою літературного життя к. ХХ – поч. ХХІ ст. є те, що у ньому беруть участь представники різних поколінь, різних стильових течій, отже, в ідейно-тематичному, жанрово-стильовому й емоційно-інтонаційному виявах література останніх років строката й різнобарвна. «Поезія... там, де вирує людський дух, де триває боротьба між світлом і темрявою. Тому Богові поезії зараз цікавіше в Україні» (І. Малкович; Insider, 2015).

Якщо представники старшого покоління (тобто ті, хто забезпечував літературі відповідну духовну висоту і в 60-ті, і в застійні 70-80-ті роки: Л. Костенко, І. Драч, Д. Павличко, Б. Олійник, П. Загребельний, Р. Іваничук, В. Шевчук та інші) в цілому тяжіють до традиційної, об'єктивно реалістичної манери письма, до осмислення передусім проблем історичної пам'яті, морально-духовного зв'язку часів, національних святинь і традицій, то «молодші» (В. Кордун, І. Римарук, В. Герасим'юк, Г. Пагутяк, І. Малкович, О. Забужко, Ю. Андрухович, Є. Пашковський, О. Лишега, В. Діброва) й зовсім молоді (В. Кокотюха, І. Ципердюк, С. Жадан, О. Ульяненко, С. Процюк, І. Андрусяк, І. Карпа, Любо Дереш) вдаються до експериментаторських пошуків, критики застарілих канонів, нетрафаретності, гостро реагуючи на досьогочасні тематичні табу тощо. Прикметно, що, як і у 20-ті роки, молодше покоління групується у творчі гурти, об'єднані однаковою розумінням сутності та завдань літератури, а також спільністю творчої манери, художніх пошуків. Утворилися різні асоціації та об'єднання молодих: «Бу-Ба-Бу», «ЛуГоСад», «Пропала грамота», «Нова література», «Пси Святого Юра», «Нова

дегенерація».

Молодших приваблюють неоавангардистські та постмодерністські віяння, що знайшли свій вияв і у творчості тих, хто прийшов у літературу в середині 80-х – 90-х роках ХХ століття. Сучасна літературно-мистецька ситуація нагадує літературну дискусію 20-х років ХХ століття. Адже ставляться суголосні тій добі питання: що таке література сьогодні, яка її місія в житті суспільства, окремої людини, якими повинні бути її ідейно-естетичні орієнтири: «Як мені видається, вони, як свого часу шістдесятники і вісімдесятники так звані, виступають єдиною командою, де кожен виконує власне завдання так, як лише він чи вона може і вміє, і всі доповнюють і підтримують і люблять одне одного.

Це і є те, що я називаю «літературою другого ряду», точніше, письменниками «першими у другому ряду» (Н. Білоцерківець).

Ознакою нового часу є поява творів, які замовчувалися, заборонялися у застійні часи, видаються твори «з шухляди», класичні зразки літератури. Проза 90-х років вражає оголеною правдивістю, зацікавлює невідомим фактажем, новизною ситуації та образів.

За географічним принципом можна виокремити київську-житомирську (В. Шевчук, В. Медвідь, Є. Пашковський, О. Ульяненко, Б. Жолдак, О. Жовна, Л. Пономаренко, Є. Кононенко, О. Забужко, В. Діброва) та галицько-станіславську (Ю. Андрухович, Ю. Винничук, Ю. Іздрик). Самобутньо виокреслюється й жіноча проза (О. Забужко, Є. Кононенко, В. Мастерова, Л. Пономаренко та інші).

✓ **Друга сторінка. Постмодернізм як один із художніх напрямів мистецтва 90-х років, його риси. Постмодернізм як явище**

Як реакція на перший дискурс та модерний дискурс «шістдесятників», другий дискурс з'явився в кінці 80-х – на поч. 90-х рр. Постмодерний дискурс має свої символи й поняття: екзистенція, рефлексія, відкритість, гра, карнавал. Г. Гессе (німецький і швейцарський письменник, автор роману «Гра в бісер») має вплив на українських постмодерністів Т. Прохаська та Ю. Андруховича), Л.Х. Борхес (аргентинський поет і прозаїк, запропонував творення художнього

твору як відверту концептуалізовану гру цитатами, ремінісценціями, алюзіями світового письменства) вплинув на Ю. Андруховича, Ю. Бедрика, В. Медвідя тощо.

Постмодерна спрямованість в українському письменстві означилася після 1986 р., після катастрофи на Чорнобильській АЕС, яка неначе пробудила і митців старшого покоління, і «шістдесятників», і породила нову генерацію письменників постчорнобильської епохи. Ця хвиля митців прагнула «зруйнувати Карфаген української провінційності» (Ю. Шевельов), тобто вивести мистецтво слова поза межі політики, ідеологічних та адміністративних втручань у художню творчість, зробити його естетично самодостатнім.

Вперше термін «постмодернізм» з'явився 1917 р. в книжці німецького філософа Рудольфа Паннівца «Криза Європейської культури». Вживався він на позначення нігілізму в культурі ХХ ст. Філософське підґрунтя постмодернізму склали праці Мішеля Фуко, Жака Дерріда, Жилья Дельоза, Фелікса Гваттарі, Жана Бордіяра, Жака-Франсуа Ліотара, Річарда Рорті.

До визначальних рис постмодернізму відносять поєднання різних стильових тенденцій, часткову опозиційність до традиції, універсальність проблематики, позачасовість і позапросторовість зображення, епатажність, зміну функцій автора та героя, культ незалежної особистості, потяг до архаїки, міфу, колективного позасвідомого, прагнення поєднати істини різних націй, культур, релігій, філософій, іронічність, пародійність тощо. У сучасній постмодерністській літературі головна увага приділяється, по-перше, індивідуальній манері митця, його власному баченню людини та світу, у творах часто сполучається конвульсивна краса, примхлива елегантність, потяг до дисгармонії та деформації, хворобливої фантастики та абсурду, вигадливий еротизм.

По-друге, духовна напруга, пошук внутрішньої ідеї, самовіддана несамовитість, екзистенційність є важливою складовою сучасної літератури.

По-третє, метафорична насиченість твору поєднана часто з навмисно зниженою мовою; багато словесної еквілібристики; плеоназм, наявність

оксюмору та антитези, гіперболи та гротеску; складна композиція твору, фрагментарність – ознаки твору постмодерного часу.

✓ **Третя сторінка. Літературні угруповання**

Асоціація українських письменників

Утворена 6-8 березня 1997 р. на установчих зборах АУП (118 учасників). Організація АУП має за мету подолання структурно-ідеологічного змертвіння в письменницькому середовищі України, що виникло через неспроможність керівництва Спілки письменників України (СПУ) реформувати структуру та концептуальні засади Спілки письменників до рівня відповідності вимогам сучасної ситуації (як соціальної, так і світоглядної). Ставши в опозицію до СПУ, АУП проголосила своїми критеріями фаховість, подолання колоніального синдрому в українській літературі, відкритість світовим світоглядним та стильовим надбанням ХХ ст. Вступ до АУП відбувається на підставі запрошення від Координаційної Ради АУП (23 особи). Президентом АУП було обрано Ю. Покальчука, віце-президентами – Володимира Моренця, Ю. Андруховича, І. Римарука і Тараса Федюка. 4-5 лютого 2000 року відбувся II конгрес АУП (68 учасників), на якому Президентом АУП було обрано Т. Федюка, віце-президентами І. Римарука, В. Моренця, С. Жадана і О. Кривенка. З'їзд констатував наявність в Асоціації організаційної кризи, викликаній відсутністю працівників офісного апарата і професійних менеджерів.

«БУ-БА-БУ»

«Бурлеск-Балаган-Буфонада». Літературне (насамперед) угруповання, що складається з Ю. Андруховича (Патріарх), В. Неборака (Прокуратор) та О. Ірванця (Підскарбій). Літугрупування засноване 17 квітня 1985 р. у Львові. Період найактивнішої діяльності «Бу-Ба-Бу» (23 концертні поетичні вечори) припав на 1987-1991 рр. Апофеозом «Бу-Ба-Бу» став фестиваль «Вивих-92», коли головну фестивалеву акцію склали чотири постановки поезоопери «Бу-Ба-Бу» «Крайслер Імперіал» (режисер С. Проскурня). У 1996 р. друкований проект «Крайслер Імперіал» («Четвер-6») практично завершив «динамічний період» існування «Бу-Ба-Бу». У 1995 р. у львівському видавництві «Каменярь» вийшла книга «Бу-Ба-Бу».

Літугрупування стало втіленням карнавального необарокового мислення, притаманного метаісторичній карнавальній культурі людства. Соціальним фундаментом метаісторичного карнавалу в Україні став підсвідомий масовий синдром зламу, що супроводжував розпад імперії і викликав дві метапсихічні складові: суспільну депресію і масову карнавальну сміхову рефлексію на катаклізм системи. Творчість учасників «Бу-Ба-Бу» в межах самого літугрупування стала ситуативно-концептуальним мистецьким відгуком на суспільну рефлексію. «Бу-Ба-Бу» заснувало свою Академію.

«Нова дегенерація»

Поетичне літугрупування, існувало у 1991-1994 рр., складалось із трьох літераторів, вихідців з Івано-Франківської області – Івана Андрусяка, Степана Процюка та Івана Ципердюка. У 1992 р. літугрупування видало три перші збірки названих поетів під однією обкладинкою. Загальна назва цього проекту

була також «Нова дегенерація». Передмову написав Ю. Андрухович. Тексти членів «Нової дегенерації» перебувають у дискурсивній сфері неомодерних літературних практик.

«Пропала грамота»

Літературне угруповання трьох київських поетів: Юрка Позаяка, Віктора Недоступа та Семена Либоня. Існувало в кінці 80-х – на початку 90-х рр.

«Пропала грамота» була заявлена як авангардний проект. У 1991 р. «Пропала грамота» випустила книгу з одно-йменною назвою.

«ЛуГоСад»

Поетичний гурт, заснований у 1984 р. львівськими поетами Іваном Лучуком, Назаром Гончаром, Романом Садловським. У 1986 р. вони видали (все в одному примірнику) альманах «ЛуГоСад-I» і «ЛуГоСад-II», а також збірки Н. Гончара «Усміхнений Елегіон» та Р. Садловського «Антологія». «Методологічна основа» творчості «ЛуГоСаду» – теорія поетичного ар'єргарду, «ідея і аргументування лугосадівсько-ар'єргардної теорії». У лютому 1994 р. відбулася академічна наукова конференція «Літературний ар'єргард», присвячена 10-літтю «ЛуГоСаду».

Окремі вірші лугосадівців перекладені німецькою, польською, білоруською, словацькою, болгарською, англійською, італійською мовами. До 15-річчя гурту готувався тритомник «ЛуГоСаду».

«Пси Святого Юра»

Літературна майстерня, неофіційне творче об'єднання із семи українських письменників, які таким чином вирішили шукати не стільки естетичної (з цієї точки зору всі вони були й залишаються досить різними), скільки професійно-цехової єдності (спільне обговорення рукописів, формування альманахів, взаємне редагування та коригування). Ідея такої спільноти виникла серед групи авторів (Ю. Покальчук, Ю. Андрухович, І. Римарук) під час міжнародного круїзу «Хвилі Чорного моря» на борту корабля «World Renaissance» і остаточно сформулась у вигляді маніфесту в стінах афінського готелю «Св. Юрій Ликаветський» у листопаді 1994 р. До літмайстерні увійшли, крім згаданих, В. Герасим'юк, В. Медвідь, В. Неборак, О. Ірванець. Останній приблизно через рік із міркувань цілковитої творчої незалежності з майстерні вийшов, натомість приєднався Т. Федюк. Єдиний поки що альманах «Пси святого Юра» (Львів, 1997 р.) зафіксував первинний склад майстерні, оскільки формувався ще 1995 р. Альманах являє собою досить симптоматичний зразок «поєднання непоєднуваного» і досьогодні перебуває серед найжвавіше обговорюваних новинок сучасного літературного процесу. Концепційну добірку творів опублікував журнал «Сучасність».

Ю. Покальчук

Ю. Андрухович

І. Римарук

До речі...

*Кругом поважні, пишні, гордовиті,
Шановні та сановні, многобиті...*

В. Рибаченко

*Елітарною можна назвати літературу,
яка характеризується насамперед оригінальністю,
дивністю, незвичністю та новизною.*

За Г. Блумо

Із прози життя знов поезія буде.

В. Крищенко

*«Масова література – це резервуар тем,
сюжетів, героїв для літератури «елітарної».*

С. Філоненко

*Читач хотів би, щоб його автор був генієм,
але при цьому ж він хотів би,
щоб твори цього автора були зрозумілими.
Такий «доступний геній» може потішити читача
зрозумілістю своєї творчості.*

Ю.М. Лотман.

*Масова література не розрахована на різночитання,
вона пропонує величезний масив часто однотипних текстів,
орієнтованих на поверхневе ознайомлення,
тож, як правило, вдруге до таких творів не повертаються.*

А. Кривопишина

✓ **Елітарна література** – художнє письменство, розраховане на витончене естетичне сприйняття, на інтелектуально освіченого читача, що вимагає значної обізнаності з надбаннями світової культури. Вона випереджає середній рівень духовного розвитку суспільства, задає високі зразки для наслідування. У розвитку літератури елітарність протистоїть масовості. Елітарна творчість є у багатьох письменників-класиків: Т. Шевченка (поезії останніх років), І. Франка (філософська лірика), Лесі Українки (драматургія), М. Рильського, М. Зерова, Є. Плужника, М. Бажана, О. Ольжича, Є. Маланюка, Г. Чубая та ін. У XX ст. (особливо в другій половині) виявилася тенденція різкого розмежування елітарної модерної та масової літератури («чтива»). Реакцією на цей процес став постмодернізм, коли в одному творі поєднуються «пласти», розраховані на масового читача і на елітарного.

✓ **Масова література** – інша назва – белетристика. Художня література, розрахована на масового читача, його середній рівень розвитку.

Протиставляється елітарній літературі. Умовно белетристику можна поділити на високоякісну (П. Коельйо, Р. Бах, в українській літературі «Тигролови» І. Багряного) і низькоякісну («чтиво»). Головна функція масової літератури – розважальна, проте високоякісна здатна також порушувати важливі проблеми, ставити високі ідеали, покликати до наслідування, натомість «чтиво», що будується за простими схемами, відповідає на запити читача, а не формує їх.

Елітарна та масова література – два потоки сучасного літературуного процесу. В сучасних культурно-історичних умовах традиційне протистояння елітарної та масової літератури втратило свою гостроту.

Елітарна (від франц. elite – краще, добірне) література вирізняється інтелектуальною та естетичною ускладненістю, наявністю підтексту та зашифрованих образів, символів. Такі твори потребують підготовленого читача.

Масова література – це розвивальна й дидактична белетристика, яка друкується великими накладками. Такі твори передбачають спрощене читання. Типові ознаки – пригодницький вульгаризований романтичний сюжет, щасливий фінал. Масову літературу читають 90 % усіх людей, а 10 % просто соромляться про це казати.

Таким чином, з точки зору кваліфікованого читача ми можемо виділити такі ознаки елітарності та масовості в сучасній літературі:

1. Для сучасної елітарної літератури характерна «жанрова гра» – жанрове винахідництво, гібридизація жанрів, активне використання форматів та мовних ознак нехудожніх текстів, в той час як твори масової літератури визначаються як художні, їхні автори прагнуть, щоб вони максимально відповідали своїй жанровій характеристиці.

2. Автори елітарної літератури більше орієнтуються на співтворчість читача.

3. В елітарній літературі читачі віддають перевагу структурам художнього світу (зокрема, мові), а в літературі масовій визнають пріоритет реалій навколишнього світу.

4. Твори елітарної літератури орієнтовані на читача з «літературною пам'яттю», а масової – розраховані на те, що читач не зможе впізнати відомий сюжет в новій обробці, не зверне уваги на сюжетні невідповідності, не помітить одноманітності художніх прийомів.

У сучасних умовах художня література – товар на ринку комунікації. А в просторі літературного ринку відбувається співіснування та протидія масового і «високого» її типів, що постійно конкурують між собою. Комерціалізація літератури примушує письменників шукати нові стратегії літературної комунікації, осмислювати шляхи досягнення успіху та визнання у читача. Доцільно використовувати так звану подвійну адресацію – коли твори орієнтовані як на масового читача сенсаційної літератури, так і на «літературного гурмана». Застосування потенціалу торгу, що дає поштовх для прояву творчої ініціативи читача, також буде ефективним. Крім того, у твір можуть вводитися характерні для «ринку» проблеми і герої.

Книговидавництво орієнтується на масового читача, чим часто пояснюється і низька якість творів. Це викликано тим, що книга розрахована на широкий читацький загаль, і її автор змушений зважати на якості, які є спільними для великої кількості людей з різними смаками та захопленнями. Різноманітності читацьких уподобань має відповідати різноманітність книг і книжкових серій, газет та журналів. Ринок інформаційної продукції розвивається в цьому напрямі, про що свідчить збільшення кількості малотиражних книг та тижневиків.

Ці тенденції яскраво ілюструють твори постмодерністської літератури, що орієнтовані на деканонізацію стереотипів, іронічну переоцінку цінностей, розмитість жорстких бінарних опозицій. Плюралізм культурних моделей, стилів, що використовуються як рівноцінні, створення текстів, розрахованих на елітарного і масового читача одночасно, використання жанрових кодів як масової, так і елітарної літератури – це процеси, які викликані не тільки національною специфікою літератури, формування якої визначалось прагматично-оціночним підходом до можливостей мистецтва, а й загально-

світовими тенденціями поступової втрати літературоцентричності.

Підсумовуючи наш розгляд і аналіз специфічних рис масової та елітарної літератури, підкреслимо ще раз актуальність дослідження соціокомунікаційних аспектів визначеної проблеми. Комунікаційні зв'язки між текстами «високого» та масового письменства становлять перспективну соціокомунікаційну проблему й потребують подальшого дослідження.

Людство вступило у нову культурну епоху, ім'я якої – Постмодернізм. Його культурна парадигма намагається зняти проблему протистояння культур: елементи масової культури включаються в контекст елітарної і навпаки, і обидві вони поміщаються в іронічний контекст. Наскільки вдасться Постмодернізму згладити крайності обох культур – покаже час.

✓ *Статист Держкомтелебачення і радіомовлення України*

Наприкінці 1980-х років загальний наклад книжок, виданих в Україні за рік, сягав 189,5 млн. примірників. Середній тираж одного видання становив 22,5 тис. екземплярів, а на одного жителя України припадало 3,7 книжки. За роки незалежності обсяги книговидавництва зменшилися майже в 5 разів. У 2005 році в Україні було видано 15 720 книг і брошур загальним тиражем 54 млн. 59 тисяч примірників, у 2007 році цей показник зріс до 17987 книг і брошур. У кризовому 2009 році українською мовою видано 14 797 книг загальним тиражем 27 млн. 527 тис. Це менше одного примірника на українця! Для порівняння: у Росії на 1 мешканця припадає 4-5 примірників книг, у Білорусі – 6-7, у країнах Євросоюзу цей показник коливається в межах 5-8 примірників. За даними спостережень Української асоціації видавців та книго-розповсюджувачів, у 2010 році частка української книги в сумарному річному накладі становила лише 0,5 книжки на душу населення.

За даними офіційного сайту Книжкової палати України, станом на вересень 2010 року видання книжок в Україні скоротилося на 9 мільйонів примірників порівняно з аналогічним періодом 2009 року. Протягом 2010 р. загалом видано 12,5 тисяч книжок накладом 22,5 мільйони примірників. Прогнозується подальше зменшення обсягів книговидавництва принаймні ще

на 30%. Численні соціальні опитування свідчать, що більшість громадян України взагалі не читають книг і не мають у них потреби.

За різними оцінками, у 2008 р. в Україні нараховувалося від 200 до 500 книжкових магазинів, а це означає, що ще три роки тому майже 60% населення не мало вільного доступу до книг. У нашій країні одна книгарня припадає на 96 тисяч населення, тоді як у Росії – на 75 тисяч, а у Франції – на 20 тисяч населення. За таких умов книговидання в Україні досить складно назвати повноцінним, вигідним бізнесом, радше це дороге хобі, яким можна захоплюватися, але без комерційного інтересу. Дані Державного реєстру видавців і розповсюджувачів видавничої продукції свідчать, що станом на 1 квітня 2008 р, в Україні налічувалося 3978 суб'єктів видавничої справи. Передові позиції на ринку книговидання сьогодні займають такі вітчизняні видавництва, як: «Фоліо», «Софія», «Кальварія», «Клуб Сімейного Дозвілля», видавництво дитячої літератури «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА». Дедалі більшої популярності набуває так зване мережеве розповсюдження книг поштою («Клуб Сімейного Дозвілля»).

✓ *Метод «Вільний мікрофон»*

(Всі охочі мають право на висловлювання власної думки щодо теми протягом 10-15 секунд.)

РОЗДІЛ II. ДИДАКТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ ДО УРОКІВ ІЗ РОЗДІЛУ «САЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА»

2.1. Поезія: І. Римарук («Обнови»), Ю. Андрухович («Астролог», «Пісня мандрівного спудея»), О. Забужко («Рядок з автобіографії», «Читаючи історію»)

Юрій Андрухович,

український поет, прозаїк, перекладач, есеїст,
засновник поетичної групи Бу-Ба-Бу

1) Факт із життя. Лідер відомої літературної групи Бу-Ба-Бу. Один із засновників постмодерністської течії, яку називають «станіславським феноменом». Публікується в журналах України. Активний діяч первісного ліберально-демократичного руху. Був радником мера Івано-Франківська з питань літератури.

Родина: дружина Ніна Миколаївна, дочка Софія, син Тарас.

2) Творчість в сучасній літературі. Творчий доробок умовно поділений на два напрямки: поетичний та прозовий. Поетичний – збірки «Небо і площі», «Середмістя», «Екзотичні птахи і рослини»; цикл «Листи в Україну». Прозовий – цикл оповідань «Зліва, де серце», романи «Рекреація», «Московлада», «Дванадцять обручів». Опубліковано понад 70 есе на сторінках газети «День». Есеїстика на сьогодні видана двома збірками «Дезорієнтація на місцевості», «Диявол ховається в сирі».

3) Пошукова робота в групах

Музика –

Кіно –

Театр –

Переклади –

Нагороди –

4) «Нестрашна» теорія, тому що Ви напишете її самі.

Порада. Намагайтеся заповнювати таблицю правильно, щоб мати про всяк випадок власну шпаргалку з нефейковою інформацією.

Назва твору	«Пісня мандрівного спудея»	«Астролог»
Рід		
Жанр		
Тема		
Ідея		
Образи		
Особливості		

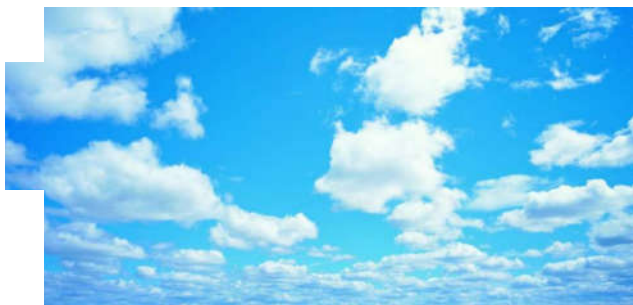
«Пісня мандрівного спудея»

5) Трохи повторимо?

«наче крила голубів»,
«як на дно ріки»,
«як на зелену прощу»

Порівняння

«Явір тихі сльози витирав»,
«небо наслухало»

Персоніфікація

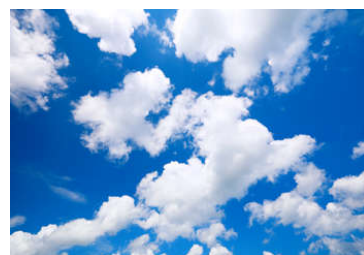
Фольклорні символи

Явір –

Соловей –

Небо –

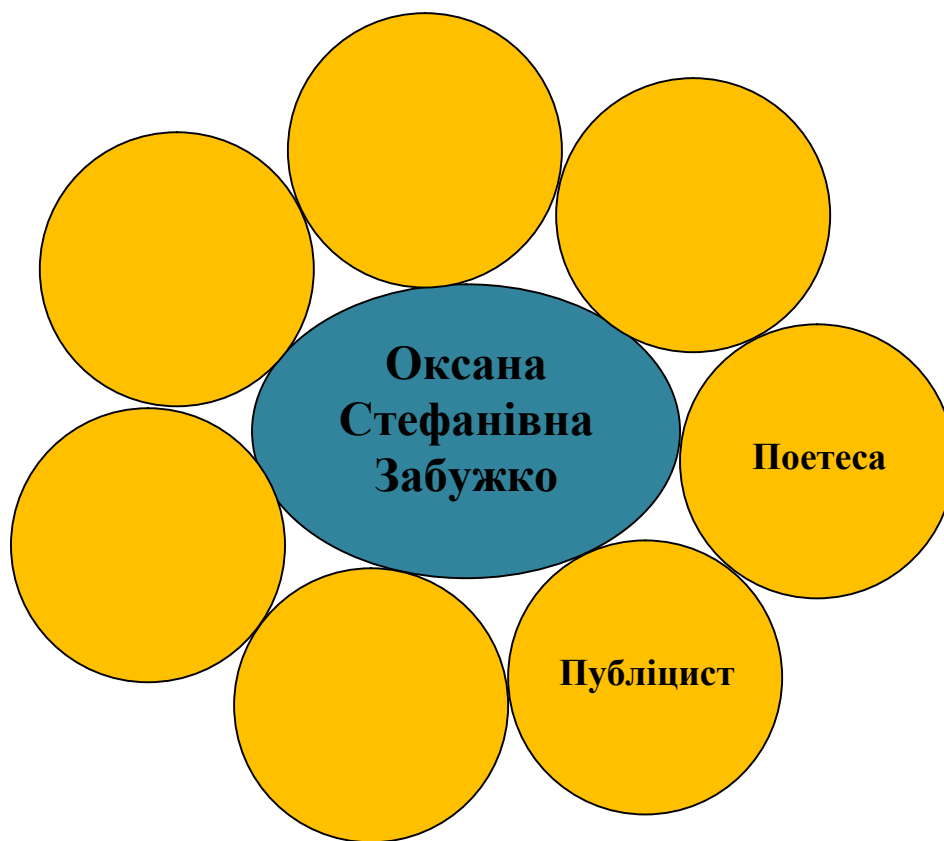
5. Переглянути відеоролик «Обличчя української історії Григорій Сковорода». Який зв'язок між зображеними предметами, Г. Сковородою та поезією «Пісня мандрівного спудея» Юрія Андруховича?

6. «Мозковий штурм»

- Яку людину називають астрологом?
- Якою особистістю є ліричний геройпоезії «Астролог»? Чому?
- Назвати провідний мотив вірша.

7. Складання «Асоціативного грона»

7. Метод «Услід за автором»

- Що таке автобіографія?
- Для чого її створюють?
- Чи доводилось вам читати автобіографію, написану в художньому стилі?
- Які картини поставали у вашій уяві під час читання поезії?
- Хто такі предки?
- Що найбільше турбує поетесу?
- Що є причиною того, що народ зникає?
- Яка основна думка твору?

8. «Перехрестя думок»

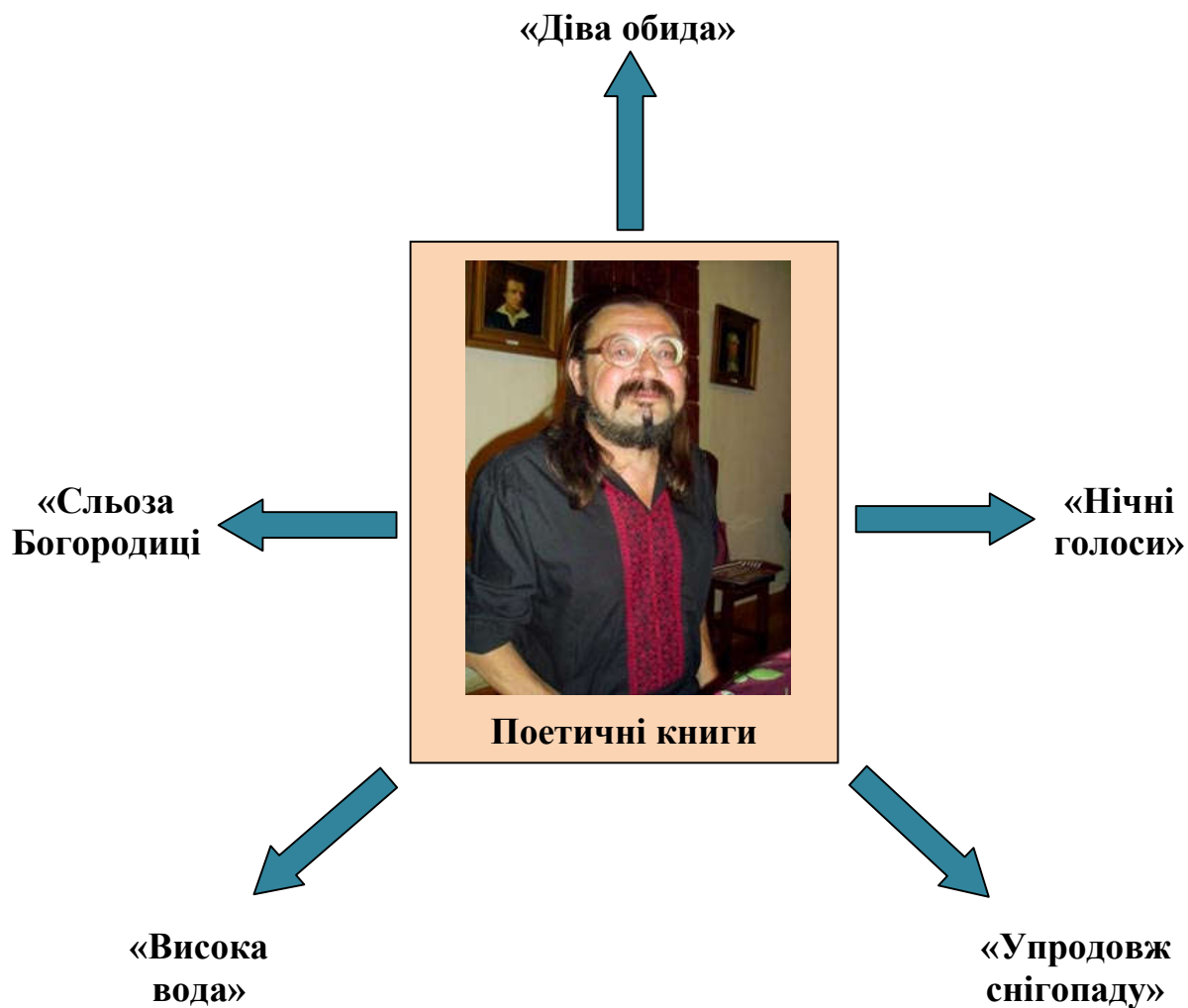
Обмін думками щодо поставленого запитання.

- Що необхідно зробити, щоб відновити колишню славу українців?

9. Сенкан «Ігор Римарук»

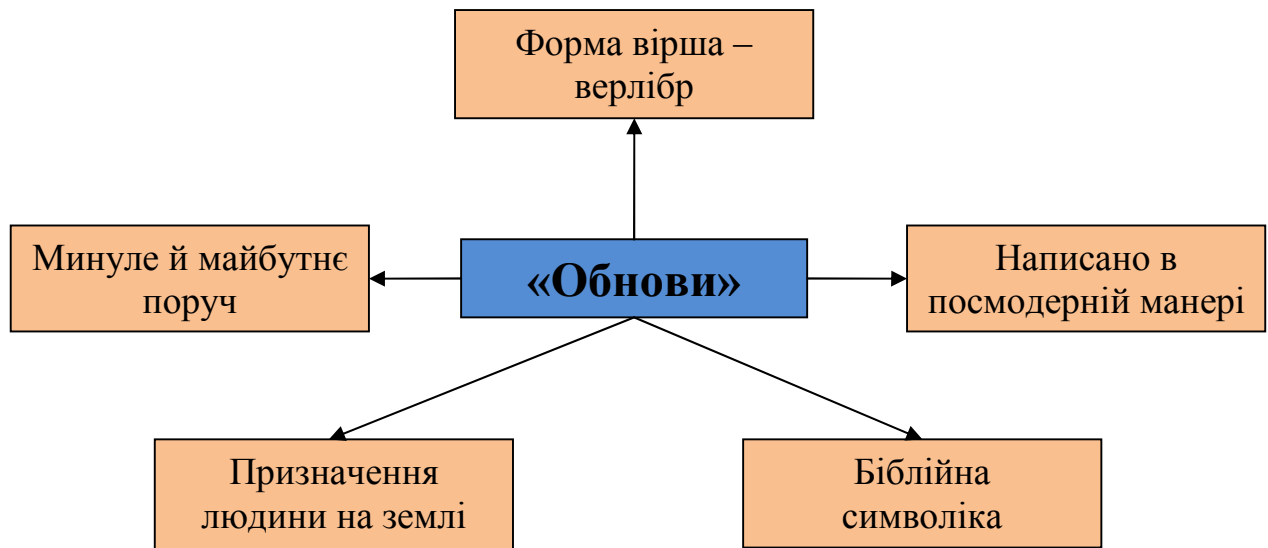
Структура	
Іменник	
Два прикметники	
Три дієслова	
Коротке речення	
Синонім	

10. Збірки Ігора Римарука

11. «Студія літературного критика»

Оформлення схеми-опори

12. «Незакінчене речення»

- Поезії Ю. Андруховича, О. Забужко, І. Римарука особливі ...
- Найбільше мені сподобався вірш ...
- Творчість поетів ...
- Найбільше запам'яталось з уроку ...
- Хотілося дізнатися про ...

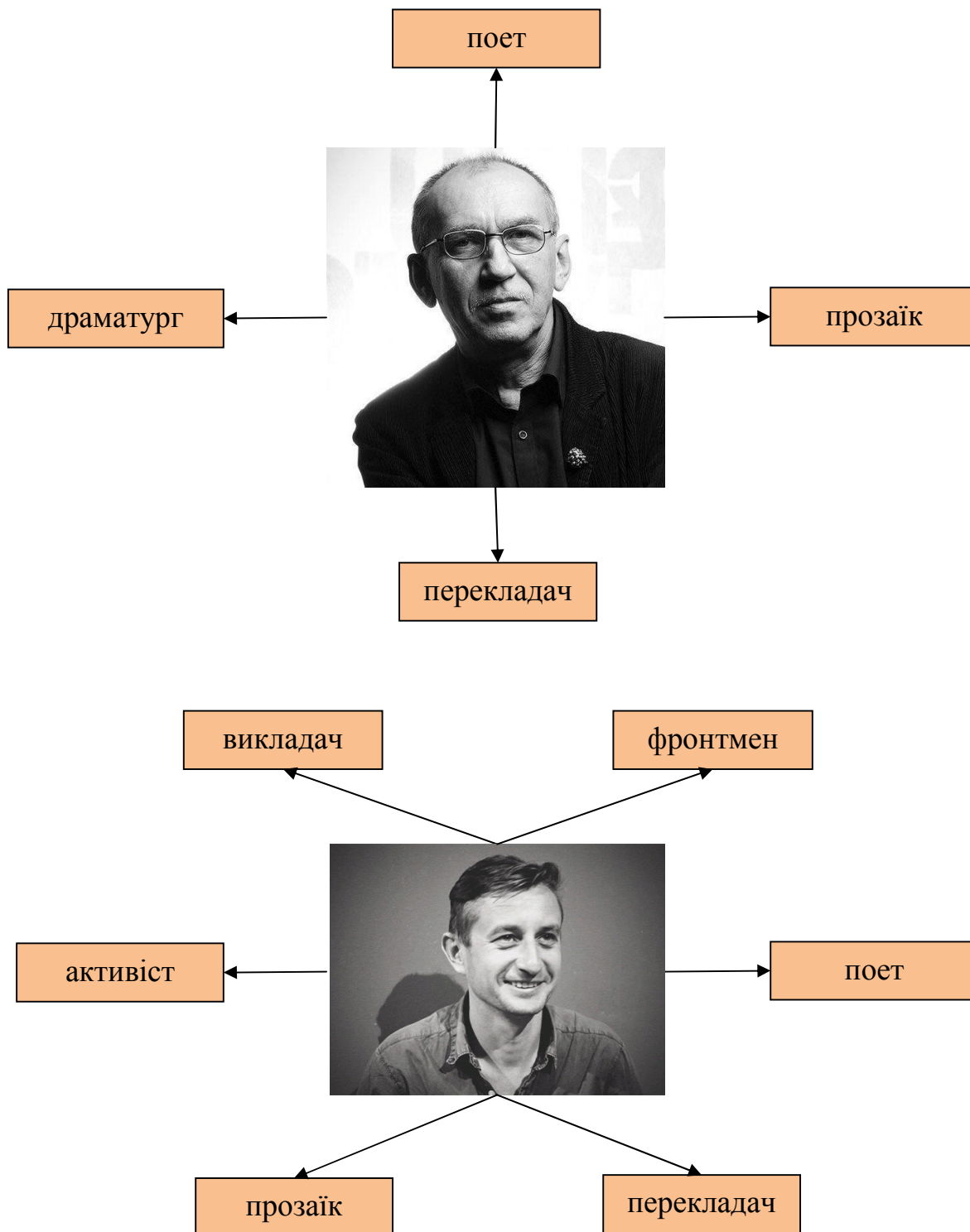

Забужко Оксана

**2.2. О. Ірванець («До французького шансоньє»),
С. Жадан («Музика, очерет...», «Смерть моряка»)**

Тема: О. Ірванець («До французького шансоньє»), С. Жадан («Музика, очерет...», «Смерть моряка»).

1. Фото поета

2. «Продовжити речення»

- а) Постмодернізм виник внаслідок...
- б) Постмодернізм має такі параметри...
- в) Розвиваються такі жанрові різновиди...
- г) Постмодерністи захищають...
- г) Постмодерністи утверджують...

3. Робота в групах (працює три групи)

- 3.1. О. Ірванець «До французького шансоньє».
- 3.2. С. Жадан «Музика, очерет...».
- 3.3. С. Жадан «Смерть моряка».

Ключові запитання, за якими працюють учні в групах:

- Визначити образ ліричного героя.
- Які думки й почуття героя втілено в поезії? Які художні засоби допомагають їх розкрити?
- Особливості віршування.
- Загальне враження від поезії.

(Коментар: 1. Ліричний герой поезії сперечається з тенденціями сучасного світу, коли класика стала немодною, люди бояться виявляти щирість почуттів, замість справжніх митців – «свистуни і стукачі. А «душа заревана» нікому не потрібна. І все ж треба пробитися до вух, що вкриті, «мов корою», суєтою життя, змусити їх слухати «серцем ... і кров'ю», як Квазіmodo слухав дзвін».

2. Ліричний герой глибоко переживає розлуку з коханою («нам з тобою тепер падає різний сніг»), йому залишаються спогади про музику ламких очеретів, про висоту, де були удвох. І солодко завмирає, «тихо росте душа» в пригадуванні щасті і в його передчутті.

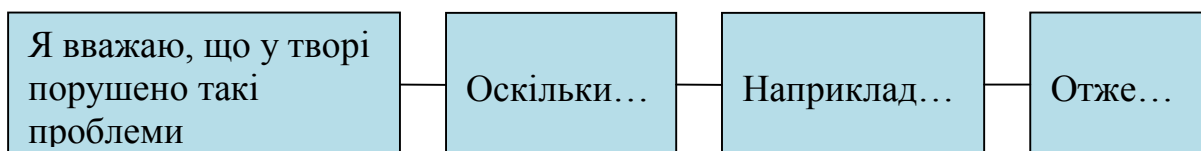
3. Немає щастя герою (морякові) в непривітному світі, і так хочеться втечею притлумити біль любовної драми – повз «мерехкі електричні турбіни» ризикованим шляхом «на обважнілі одеські тумани» та «скумбрії плавники

пурпурові», ну і звичайно «на вірну смерть». А десь за його жінкою й за «міддю в її волоссі» плачуть, ні більше ні менше ,аж цілі «риболовецькі артілі»).

4. «Кубування»

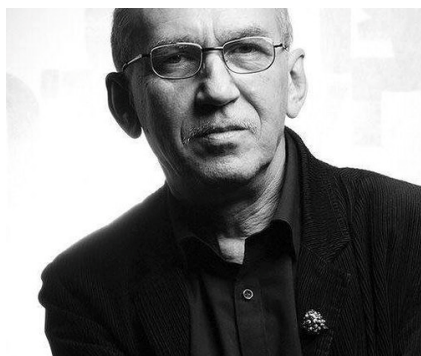
- 4.1. Описати персонажа (зовнішність – цитата).
- 4.2. Охарактеризувати (назвати риси характеру).
- 4.3. Аргументи за (що подобається в герої).
- 4.4. Аргументи проти (риси, які відштовхують).
- 4.5. Порівняти (поміркувати, до кого подібний із літературних персонажів).

5. Метод «Прес»

6. Галерея

Розглянути портрети митців, назвати кожного з них. Визначити, який портрет є зайвим, пояснити вибір.

Зайвим є портрет Г. Сковороди: творчість цього поета має ознаки бароко.

7. 1) Читацький практикум «Музика, очерет...»

2) Виявляємо літературну компетентність:

– Яке враження справив на вас прочитаний твір? Про що він, на вашу думку? Хто такі «ми», про яких у ньому сказано?

– Які асоціації викликає у вас ритм вірша, його звукова форма?

– Опишіть картину, що постає перед вами під час сприйняття твору?

– Через які образи ліричний герой сприймає навколишній світ?

– Які відчуття у вас виникають під час читання третьої строфи? У чому незвичність зображення?

– Яке значення має у творі образ очерету? За якими ознаками з очеретом порівнюється душа? Чи здається вам влучним таке порівняння?

3) Виявляємо обізнаність у сфері культури.

Знайдіть у мережі Інтернет і прослухайте пісню гурту «Вертеп» «Музика і очерет» на слова С. Жадана. Чи відповідає таке музичне оформлення вашим уявленням про цей твір? Чому саме?

8. 1) Читацький практикум «Смерть моряка...»

2) Виявляємо літературну компетентність:

– Визначте, якими є мотиви твору? Що привернуло вашу увагу, вразило?

– Чому, на вашу думку, автор звертається до образу моряка?

– Як описано у вірші жінку? Які деталі цього опису здаються вам незвичайними? Чи дізнаємось ми щось про її зовнішність, характер?

– Який біблійний образ є у творі? Яку роль він відіграє?

– Сформулюйте свою думку про те, у чому найбільша цінність цього вірша?

3) Виявляємо обізнаність у сфері культури.

Знайдіть у мережі Інтернет і перегляньте відео Анжели Богаченко на вірш С. Жадана «Смерть моряка...». Що сподобалося вам у цьому відео, що привернуло увагу?

2.3. Проза, есеїстка: Г. Пагутяк («Потрапити в сад», «Косар»),

Ю. Андрухович («Shevchenko is Ok»)

Абетка Галини Пагутяк

А

Алеф

Оповідання Борхеса багато років не дає мені спокою. Я ніби шукаю місце, звідки можна побачити і відчувати всю багатоманітність світу. Алеф – точка опори, що дасть змогу змінити світ. Коли ставиш перед собою великі завдання, то зможеш виконати завдання малі.

Б

Бойки

Моє плем'я. мій тато з гірських бойків, а мама з підгірських. Наше плем'я – нащадки кельтів і фракійців. У мене є невеликий словничок з тих слів і виразів, які вживаються досі в нашому селі. Мова підгірен – проста і точна, з великою кількістю пестливих і зменшувальних суфіксів: дорогенечкий, легонький, дітиночка.

В

Відьма/Відьомство

Постає або з гордині, або з великого гніву. У давнину відьом було більше, бо кожен жіночку з незалежною вдачею чи неординарною зовнішністю могли назвати відьмою. Що може бути сміливіше, ніж відьма, обвішана хрестиками, відвідує церкву. Справжня відьма-язичниця.

Г

Гідність

Найважливіша духовна потреба. Не дозволяю нікому принижувати себе, та намагаюсь сама цього не робити. Саме так можна уникнути гордині чи завищеної самооцінки.

Д

Дракула

Влад III Цепеш, волоський воєвода, жив у XV ст., належав до династії Басарабів, що правила з X по XVIII ст.

Я так само належу до цього роду. Молдовські господарі мали маєтність у м. Стара Сіль поблизу Добромиля. Довідалась про це, коли працювала над романом «Слуга з Добромиля».

Представники цього роду – люди авторитарні, жорстокі, принципові, схильні до депресій. Для них старість – втрата контролю.

Е

Ельфи

Про них я можу розповідати безкінечно. У нас, на Україні, присутні окремі різновиди фейрі, але для них не збереглося спільної назви, можливо, її і не було ніколи. Про них я написала в романі «Зачаровані музики».

Ж

Жорстокість існування

Жорстокість у людській цивілізації – результат хибних думок і уявлень.

З

Заборони

На мою думку, в літературі є єдина заборона: не брешти, Бо рано чи пізно всі зрозуміють, хто ти є насправді та за кого себе видаєш.

Є

Євреї

Коли хтось чогось досягає в житті, його вважають євреєм.

Немає богообраних націй – усі нації великі. Я зацікавлена єврейською культурою, бо вона є частиною культури Східної Галичини.

Культура й інтелігенція закінчується там, де починається расова та національна ксенофобія. Я розчаровуюся в таких людях.

I

Інтернет

Я вважаю, що слід зберегти ті звички, які тобі притаманні, але водночас бути відкритим до технічних новацій. Інтернет мені дуже допомагає швидко виконати роботу. Блискавичний зв'язок – це чудово. Не люблю розмовляти телефоном, а от електронна пошта – чудово.

Інтернет обмежує свободу, пишеш статтю, то вже не знаєш, які будуть на ту чи іншу фразу коментарі.

K

Королівство

Я створила його сама. Мені потрібно було місце, де можна жити тим, хто заслуговує на краще життя. Місце, куди не потрапить зло. Я хотіла жити в Притулку, але створила його для інших.

Л

Література

Бог його знає, що таке література.

Професія? Спосіб життя? Інше?

Мабуть, інше.

M

Музика мови

Писати мовою, якою не розмовляєш – все одно, що глухому грати на скрипці. Багатьом людям здається, що написати книжку – дрібниця, що приносить фінансовий успіх, переважно написане примітивною або

«універсальною» мовою, що легко перекладається за допомогою електронного перекладача.

Н

Ні

Нарешті я навчилась говорити слово «ні». На допомогу прийшла моя здатність не підкорятись стадному інстинкту. Чим частіше кажеш «ні», тим краще, особливо, коли це суперечить моїм принципам.

О

Образ

Спочатку її треба пережити, а потім – пробачити, відійти від того, хто це зробив.

П

Подорож

Подорож – це чужинці на іншій території. Насамперед я люблю подорожувати одна, а потім брати когось. Я дуже люблю ходити пішки. Мене приваблює земля моїх предків – Румунія.

Р

Радість

Радісно тоді, коли в тебе виходить прорив у тому, що ти пишеш, а для цього потрібно багато щоденної клопіткої праці та незвичайне терпіння.

С

Справедливість

Найбільша радість – бачити торжество справедливості. Закон – для слабких, беззаконня – для сильних.

Т

Талант

Талановитий письменник може стати ремісником, а ремісник письменником – ніколи. Кожна людина має талант, але не кожна вміє ним користуватися.

У

Уява

Є люди, яким важко дається уява, її вбили ще в дитинстві готовими речами.

Ф

Фантастика

Коли створювали комуністичні утопії у Радянському Союзі, я написала наразі єдиний фантастичний твір анти-утопію «Господар».

Я б дуже хотіла, щоб в Україні з'явилася фантастика, не британського розливу, а щось про космічні подорожі. А потім настали підліші часи і я написала утопії: двох «Писарів» і «Королівство». Надавати фантастиці українського колориту, вдягати її у шаровари – нонсенс. Фантастика – космополітиний жанр, який зближує людей всієї планети.

Х

Харизма

Візитна картка українського народу – харизма вірності й скромності.

Ц

Центральний парк

Доля привела мене до центрального парку Нью-Йорку. Мій страх пропав. Той, хто був хіпі, залишається ним довіку.

Ч

Чекання

Усе моє життя – це чекання.

Ш

Шевченківська премія

Для мене було дуже те, що Інститут літератури, який дуже рідко висуває художні твори, обрав на цю премію саме мене. Ця премія дає мені окрім фінансової підтримки можливість захистити, допомогти, підтримати, засудити в цьому світі, де цінуються нагороди.

Я все це робила й раніше, але тепер мені трохи легше, адже я людина без зв'язків, престижної роботи, що здатна сама собі давати раду.

Щ

Щастя

Людина не може бути весь час щасливою, адже в цьому світі кількість щастя та нещастя дозована.

Ю

Юлія

Героїня мого роману «Сни Юлії і Германа», Юлія – віддзеркалення моєї власної юності, не менш трагічної і самотньої.

Я

Ясність

Я люблю, коли речі називають своїми іменами. Можливо, у цьому й призначення літератури.

Цікаво знати!

Кажуть ім'я може керувати психікою?.. Ознайомтеся зі значенням імені письменниці. Чи збігається характеристика із вдачею Галини Пагутяк?

Галина (з давньогрецької) – тиха, лагідна, спокійна. Зокрема – штиль на морі, тиха погода. Також у перекладі означає безтурботна. Проте Галина володіє твердими рисами, завжди впевнена у своїй правоті. Життєрадісна і творчо обдарована.

У дитинстві Галина росте слухняною дитиною, вона добре вчиться, радує своїх батьків успіхами. Любить вбиратися, красуватися перед дзеркалом. Віддає перевагу дружбі з хлопчиками.

З дитинства Галина зачитується книгами. Її приваблюють фантастичні повісті, романи; любить походи, гуртки, тому серед хлопчаків, вона – «свій хлопець».

Працьовита, встигає і на роботі, і по домашньому господарству. Прагне перебувати в центрі уваги. Своє життя присвячує родині та близьким. Наполеглива, але дуже імпульсивна й чуттєва. Ставлення до людей визначається настроєм. Розважлива: з потрібними людьми вона сама чарівність, з тими, хто здається їй непотрібним, стає холодні і навіть грубувата.

Галина Пагутяк

Прозаїк, есеїст, автор більш, ніж десяти книг прози, зв'язок із Владом Цепешом, відомим як граф Дракула?

1. Життєві переконання

Вільний час – це не розкіш, а людська якість.

2. Книги

Кожна книга отримала власну оцінку від авторки, підібрані уривки з неї. Остання книга – вгорі, а перша – внизу.

3. Есеїстика

Не все можна передати мовою художньої прози, а висловити своє ставлення до Буття – така потреба існує. Всі речі, що опубліковані, їх уже не знищити, але й шукати їх буде складно.

4. Блог

Публічна дискусія виявляє не істину а вміння покласти когось на лопатки.

5. Літературних лікнеп від лукавого (не для всіх)

Курси манікюрниць коштують ≈ 7 тисяч гривень. Курси літ майстерності – 2-3 тисячі. Книжку можна видати за 20 тисяч із самовивозом, само продажем, саморекламою. Якщо писати щодня по сторінці, то за рік можна написати 365 сторінок і назвати це романом. Втім, в Україні уже можна лівою ногою.

6. Граф Дракула

«Рудий колір волосся – це родинне. Влад Цепеш був рудий. Галина Пагутяк у дитинстві була неймовірно рудою, яку стригли майже наголо до 9 класу, поки трохи потемніла. Граф Дракула – родич, але особливо нема чим пишатися».

Система образів в оповіданні

«Потрапити в сад»

Сад	Електричка	Лікарня	«На сопках Маньчжурії», «Прощання соловейка», «Сусідко-сусідко, позич мені решітку»	«Цілую руку»
Стьопа	Грицько			Буфет
Боска				Микольцьо
Біда				Хата
Земля	Сестра Нуська	Міліція	Вітер	Гармошка

«Нестрашна» теорія, тому що ви напишете її самі:

Оповідання –

Символ –

Підтекст –

Художня деталь –

Принцип айсберга –

Ставлення Грицька

Стьопа	зневага
Микольцьо	співчуття
Жінки з буфету	жалість
Люди з електрички	байдужість
Господарі будинків, призначених під знос	вдячність
Собаки	розуміння
Лікарі	повага
Міліція	дружнє ставлення
Будинок	осуд
Дорога	обмеження простору

Порівняйте образ саду в Біблії, у поезії Григорія Сковороди зі збірки «Сад божественних пісень», уривку з поезії Ліни Костенко «Ой, ні, ще рано думати про все...» й образ саду в оповіданні Галини Пагутяк. (роздаються картки для роботи в четвірках)

<i>«Бо вже до коріння і сокира прикладена: кожне дерево, що доброго плоду не родить, буде зрубане та й в огонь буде вкинене»</i> (МФ. 3:10; Лк. 3:9) <i>«Яко з винограда виходять прозябенія, з прозябенія цвіти, з цвітів ягоди, з ягод вино витисненное биваєт, так і з душі праведного чоловіка родиться мисль добрая.., з добрих мислей родяться добрії хотіння.., з добрих хоті ній родяться добрії діланія».</i> (писання Іоанна Златоуста) Прозябенія – паростки	Щаслив тот и без утех, кто победил смертный грех, Душа его – божій град, душа его – божій сад. Всегда сей сад даст цветы, всегда сей сад даст плоды, Всегда весною там цветет, и лист его не падет. (Григорій Сковорода, «Сад божественних пісень», пісня 3)
--	---

Ліна Костенко

«Ой ні, ще рано думати про все...»

(уривок)

Ой ні, ще рано думати про все.

Багато справ ще у моєї долі.

Коли мене снігами занесе,

Тоді вже часу матиму доволі.

А поки-що ні просвітку, ні дня.

Світ мене ловить, ловить ... доганя!

Час пролітає з реактивним свистом

Жонглює будень святістю і свинством.

А я лечу, лечу, лечу!
 – Григорій Савич – тихо шепочу.
 Минає день, минає день, минає день!
 А де ж мій сад божественних пісень?

Назва твору	«Потрапити в сад»
Рід	
Літературний напрям	
Жанр	
Тема	
Ідея	
Образи	
Особливості	
Перегляньте	

Цікаво знати!

Прочитайте ознаки різних типів темпераменту людини. Проаналізуйте вчинки героїв «Потрапити в сад», визначте тип темпераменту персонажів. Для цього в кожній клітинці таблиці підкресліть ознаки, властиві героям твору та впишіть імена.

Холерик – поривчастий, пристрасний, швидкий, проте абсолютно невірноважений, з різко мінливим настроєм, з усілякими емоційними спалахами, швидко виснажується.

Меланхолік – дуже вразлива людина, схильна до постійного сильного переживання різноманітних подій, гостро реагує на будь-які зовнішні чинники. Усі свої переживання меланхолік практично не може стримувати, тому часто плаче, легко ображається.

Сангвінік – рухливий, гарячий, жвавий, із дуже частою зміною настроїв, із швидкою реакцією на абсолютно всі події, які відбуваються навколо нього, досить легко ставиться до власних неприємностей. Дуже продуктивний у роботі, коли вона йому цікава, а якщо робота нудна, то сангвінік ставиться до неї абсолютно байдуже.

Флегматик – незворушний, не любить поспішати, зовні дуже скупий на прояв почуттів та емоцій. Він виявляє наполегливість і завзятість у роботі, залишаючись урівноваженим і спокійним.

Оцінювання

Я заслуговую на оцінку ____

... а якщо по-чесному, то насправді ставлю собі такі бали:

0 – не маю блідого поняття,

1 – посередньо орієнтуюся,

2 – так, я це знаю/вмію.

Г. Пагутяк «Косар»

Цікаво знати!

Коса – 1) сільськогосподарське знаряддя праці для косіння трави, збіжжя тощо, що має вигляд вузького зігнутого леза, прикріпленого до держака;

2) заплетене волосся;

3) вузька наливна смуга суходолу в морі, річці тощо, сполучена одним кінцем із берегом.

У міфології коса й косар знаменують смерть, іноді наступне оновлення. Так, до теми косаря ,який рятує світ зверталися: Т.Г. Шевченко «Косар», усна народна творчість, С. Руданський «Косарі».

Метод «Прес»

1. Які думки, почуття викликало у вас оповідання Г. Пагутяк «Косар»? Чим воно вас здивувало? Сформулюйте питання, які хотіли б поставити авторці.

2. Хто така Юрківна? Охарактеризуйте цього персонажа.

3. Хто такий Ігорок? Які взаємини складаються між Юрківною та Ігорком? Висловіть своє ставлення до цих персонажів.

4. Як змінюється образ Ігорка від початку до завершення оповідання?

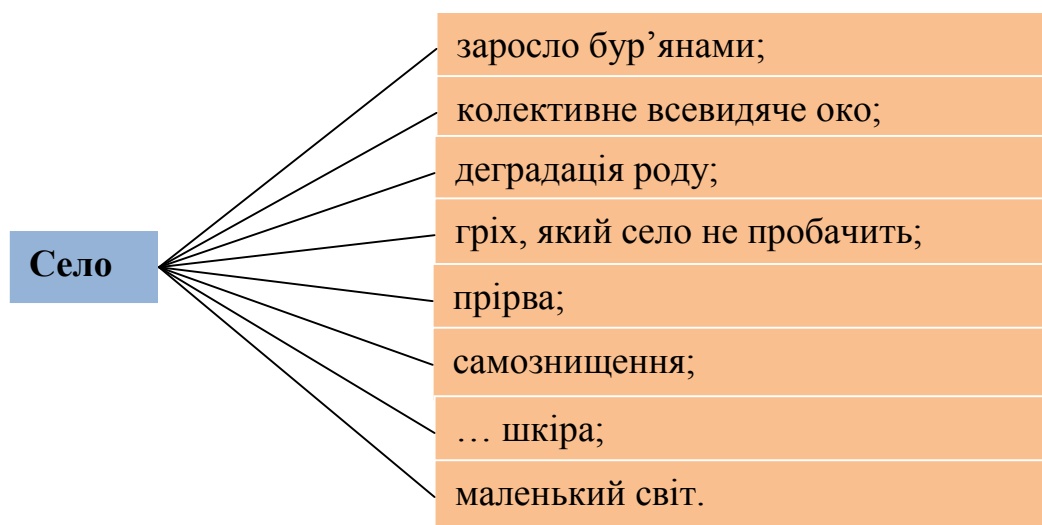
5. Чим особлива коса, якою користується герой?

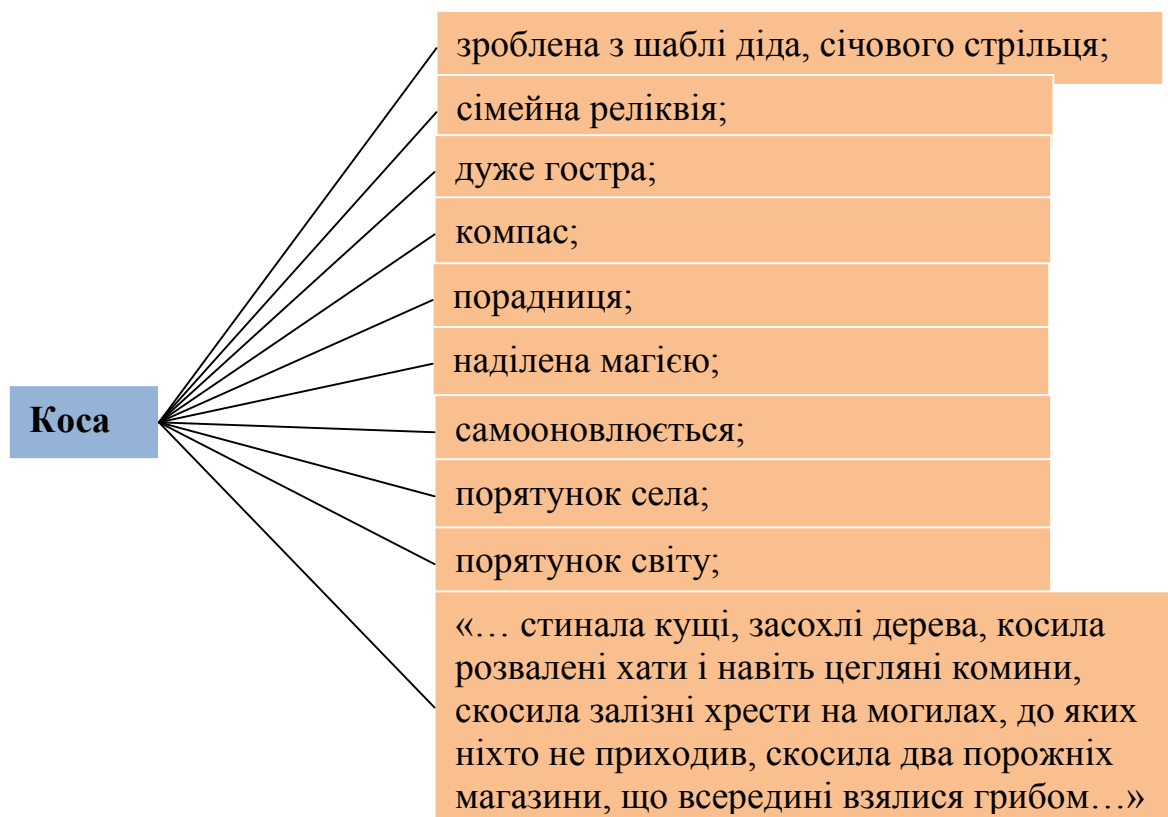
6. Визначте реалістичні та магічні елементи у творі? Як відбувається перехід від реалістичного зображення села до філософської алегорії?

7. Як ви розумієте завершення оповідання? Про яких людей, на вашу думку, йдеться в останньому реченні твору?

Юрківна	
негативне	позитивне
– самотня; – більший світ, бо того вимагала посада.	– відповідальність за село; – намагається знайти вихід із становища; – віддала родинну реліквію – татову косу задля порятунку світу (покосити бур'яни).

Ігорко	
негативне	позитивне
– часом міг напиться.	– не скінчений пияк; – не пускав до себе пияків; – доглядав за хворою матір'ю; – рятівник світу; – невидимий косар; – сором за попередні вчинки; – бажання косити чи то рубати ворогів.

«Цікава арифметика» із життя і творчості Ю.І. Андруховича

1. 60 років святкуватиме 13 березня 2020 р. Юрій Ігорович Андрухович.
2. 2 – кількість дітей у Андруховича – Андрухович Софія Юріївна, Андрухович Тарас Юрійович.
3. 5 – мовами володіє Андрухович: українською, російською, польською, англійською та німецькою.
4. 3 – засновники поетичної групи Бу-Ба-Бу: Віктор Неборак, Олександр Ірванець, Юрій Андрухович.
5. 6 – кількість поетичних збірок: «Небо і площі» (1985), «Середмістя» (1989), «Екзотичні птахи і рослини» (1991), «Екзотичні птахи і рослини з додатком «Індія»: Колекція віршів» (1997), «Пісні для мертвого півня» (2004), «Листи в Україну» (2013).
6. 4 – кількість оповідань, які написав Ю. Андрухович «Зліва, де серце»

(1989), «Трициліндровий двигун любові» (2007), «Письменник про футбол» (2011), «Лексикон інтимних міст» (2011).

7. 6 – романів належать перу Ю. Андруховича: «Рекреації», «Московіада», «Перверзія», «Дванадцять обручів», «Таємниця», «Коханці Юстиції».

8. 10 – перекладів налічується у доробку Ю. Андруховича.

9. 12 країн, у яких видаються твори Ю. Андруховича: Польща, Німеччина, Канада, Україна, Угорщина, Фінляндія, Хорватія, США, Швеція, Іспанія, Росія, Австрія.

10. 5 – гуртів, які поклали на музику вірші Андруховича: «Мертвий півень», «Плач Єремії», «Sігал Спожив Sпілка», «Знову за старе», «Karbido».

11. 1992 – знятий кінофільм «Кисневий голод» Андрієм Дончиком за мотивами оповідань Ю. Андруховича.

12. 9 – нагород отримав Ю. Андрухович. Нагороди: 2001 – лауреат премії ім. Гердера (Німеччина); 2005 – лауреат премії миру ім. Еріха Марії Ремарка, Оснабрюк, Німеччина; 2006 – лауреат премії книжкового ярмарку в Лепцігу «За європейське взаєморозуміння»; 3 грудня 2006 – лауреат Літературної премії Центральної Європи ANGELUS, за роман «Дванадцять обручів».

Переклади: «День смерті пані День» (2006), – переклади американської поезії 60-70 рр.; В. Шекспір «Гамлет» (2008); переклади з польської: Т. Конвіцькій та інші; переклади з німецької Р.М. Рільке, Ф. фон Герцмановскі-Орландо та сучасна Німецька поезія, переклади з російської: Б. Пастернак, О. Мандельштам.

«Нестрашна теорія», тому що Ви напишете її самі:

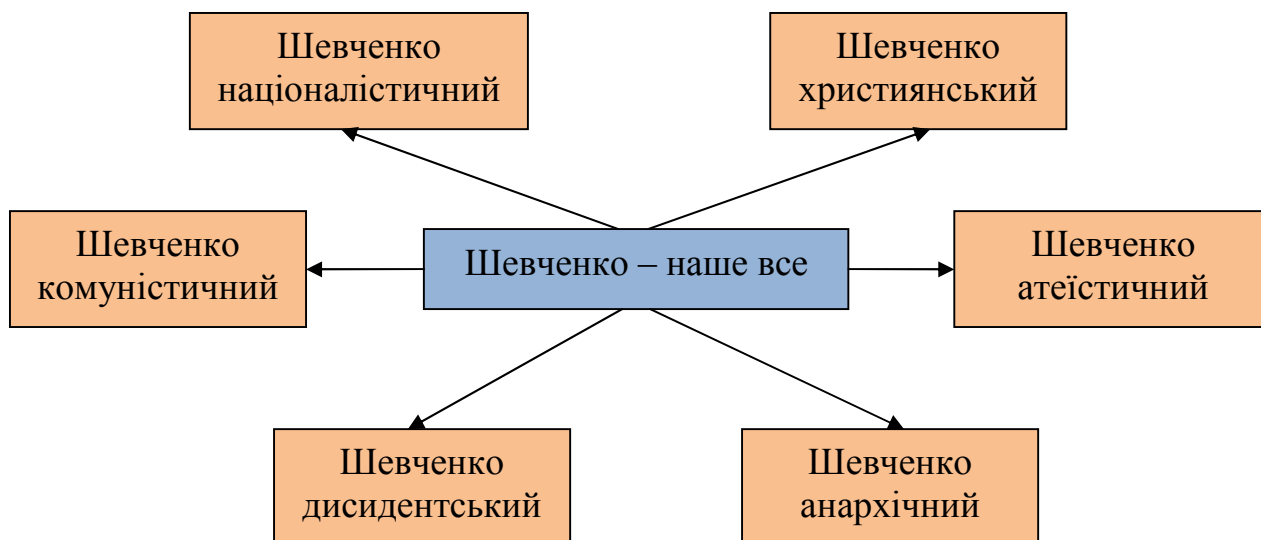
Іронія –

Пафос –

Стереотип –

Есей –

Постмодернізм –

«Шевченко комуністичний». Висувається теза про соціальне походження (пригноблені низи), якому він усе життя залишався вірний; ненависть до панів, панства і панськості; безпосередні заклики в поезіях до насильницького повалення панівного ладу (сокири, кров, народна революція); послідовний егалітаризм; схильність до комуністично-утопійної візії майбутнього («оновлена земля»).

«Шевченко націоналістичний». У творах поета домінує козацько-лицарський дух, Шевченко першим розбудив приспану українську національну свідомість, націю назвав нацією, окреслив їй національну ідею та історичну перспективу. Ідеалом поета є Воля, що її, безперечно, слід розуміти як волю для України. В його творах знаходимо вияви ненависті чи принаймні погорди до інших, ворожих, націй (москалі, жиди, ляхи), часом дістається навіть німцям («куций німець узловатий»). Українські національні збройні рушення доби визвольних змагань (1918-1922 роки) – усі ці гайдамаки, січовики, ціла отаманщина – саме його, Шевченків, стиль, його естетику обирають як власну – карнавальними уніформами починаючи і фразеологією закінчуючи. А той самий заповітний образ сім'ї великої, вольної, нової однозначно трактується як поетова візія майбутньої єдиної соборної Української держави.

«Шевченко християнський». Саме життя Шевченка є взірцем християнського мучеництва. В його творах подибуємо безліч біблійних

мотивів, образів і алюзій неухильному ствердженні правди, добра, любові до всіх і всього, а найперше – до слабких і пригноблених, отже засадничо є глибоко християнською. Своєрідність Шевченкового християнства – ніде правди діти – полягає в тому, що він був у конфлікті з офіційними церквами і церковниками, поступово у своїй вірі рухаючись у бік персоналістського протестантизму.

«Шевченко атеїстичний». Нелюбов і навіть різке неприйняття Шевченком усього, що пов'язане з церквою та церковниками, очевидні в його текстах. Ксьондзи, попи, ченці годовані, ритуальна атрибутика викликають у нього сталу ідіосинкразію. В церкві ми його ніколи не бачили, згадує одна із сучасниць. На рівні чистих ідей він теж виявляє протест, пишучи, що заради України він здатний проклясти й самого Бога (підсилення «Шевченка націоналістичного»).

А тому він не атеїстичний, заперечують інші. Він богоборчий. Це різні поняття.

«Шевченко дисидентський». Доля Шевченка – це приклад індивідуальної боротьби самотнього ідеаліста з тоталітарним режимом. Шевченків етос – це, власне, етос протистояння людини чомусь значно більшому, потужнішому, знеосібленому, якійсь гігантській машинерії пригнічення.

«Шевченко анархічний». Насамперед він був вільною людиною, справжнім божественним гулякою, мочи-мордою, душею товариств, не останнім пияком і відвідувачем борделів. Його нетерпимість до умовностей (станових, звичаєвих, ритуальних) не має меж. Іноді він просто шокує оточення своєю стихійністю та непередбачуваністю. Звідси – його часті бунти, але годі вбачати в них якусь політичну запрограмованість, він свідомо аполітичний. У спогадах про нього занотовано його слова про те, що «всяка політика аморальна, заради політичних міркувань чинилися й чиняться всі неправди і з них виникають усі злощастя племен і народів, а тому та держава найкраща, яка не має ніякої політики». «У наші дні Шевченко був би якимось репером», – сказав нещодавно мій приятель рок-музикант. «А у вісімдесяті – панком», – додав інший.

Ю. Андрухович есе «Shevchenko is Ok»

Метод «Прес»

1. Прочитайте есей «Shevchenko is Ok». Поділіться враженнями від прочитаного в класі. Визначте у творі ознаки постмодернізму.
2. Наведіть відомі приклади проби переосмислення постаті Кобзаря. Висловіть своє судження із цього приводу.
3. Чи є у вас «свій» Т. Шевченко? Як вплинуло опрацювання есею Ю. Андруховича на ваше розуміння життєтворчості Т.Г Шевченка?
4. Напишіть есей «Мій Шевченко».
5. Про які відомі факти з життя Т. Шевченка згадано в есеї? Що стало для вас новим? Яка нова інформація про поета вас зацікавила або вразила, стала несподіваною?
6. На які частини автор поділяє свій твір? Визначте головну думку кожної з них.
7. Знайдіть в есеї приклади іронії? Чи є доречним, на вашу думку, іронія та пафос у цьому творі?
8. Яким чином автор розповідає про світову славу в кінці есею?
9. Яким ви уявляєте Т. Шевченка в наші дні?

**2.4. В. Діброва («Андріївський узвіз»),
Я. Мельник («Далекий простір»)**

*«Все, за чим не стоїть
любов, – приречене»*

Володимир Діброва – письменник, перекладач, літературознавець – народився 11 серпня 1951 р. в м. Донецьк.

1968-1973 рр. навчався у Київському університеті імені Тараса Шевченка на факультеті романо-германської філології. 1988 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Творчість Флена О'Браєна і традиції Народної культури».

Автор книжок «Тексти з назвами і без назв» (Київ, «Молодь», 1990), «Пісні Бітлз» (Київ, «Альтернатива», 1991), «Збіговиська» (Київ, «Критика» 1999), «Вибране» (Київ, «Критика», 2002), «Довкола столу» (Київ, «Факт», 2005), «Андріївський узвіз» (Київ, «Факт», 2007, 2008). Лауреат премії ім. М. Лукаша (1992, за переклад роману С. Беккета «Уот») та премії ім. О. Щербань-Лапіки (1996, за п'єсу «Короткий курс»). Прозу В. Діброви перекладено німецькою, польською, угорською, шотландською, англійською мовами. 1996 року в американському видавництві «North Western University Press» вийшов однотомник його вибраної прози «Peltse and Pentameron». Зараз викладає в Гарвардському університеті.

– Пане Володимире! Як відомо, кожна людина, що живе не вдома, а в

Америці, та ще й працює у Гарварді, а ще й пише українською мовою і видається на батьківщині, вже має певний скандальний чи бодай пікантний потенціал. Тож перше питання: як ви там опинилися, як живеться, чому не повертаєтесь і т.д.?

– До Америки я вперше потрапив у 1990 р. Тоді я рік працював журналістом у Вашингтоні для рухівської «Народної газети» й для Радіо «Свобода». Потім двічі (червень-серпень 1992, 1993) викладав у Гарвардській Літній Школі. 1993 р. одержав стипендію ім. Фулбрайта і викладав українську мову в Індіанському університеті (січень-травень 1994) та в університеті штату Пенсильванія (серпень-грудень 1994). Далі мені вдалося продовжити візу, я працював у тому ж університеті в Пенсильванії та підробляв як перекладач при Державному Департаменті. У серпні 1996-го мені запропонували роботу в Гарвардському університеті, де я працюю і дотепер. Тут я займаю кілька посад. Перша – редактор і письменник-резидент в Українському Науковому Інституті Гарвардського університету. Друга – викладач відділення слов'янських мов та літератур Гарвардського університету. Як правило, я веду кілька мовних курсів, а також курси і консультації для аспірантів-славістів, які займаються Україною.

У 1995 р. моїй старшій дочці було поставлено діагноз «аутизм», до якого пізніше додалася тяжка форма епілепсії та проблеми зі сном. Ясно, що з таким «букетом» за умов «розбудови духовності» та занепаду системи охорони здоров'я в Україні наша родина просто не вижила б. Тому всі ці роки ми намагалися залишитись у США.

Востаннє ми були в Києві у червні 1997 р.

– Багато років тому, у дні студентської юності й трохи навіть довше, Ви були, російськомовною людиною (ще й родом з Донбасу), писали російською ж мовою оповідання, як, ніде не друкували... А потім раптом з явилися українські верлібри, а за ними пішла проза, драматургія, переклади... Звідси друге питання: що стало триггером (це таке англійське слово, яке означає спусковий гачок»), який «запустив» українського письменника. Яка доля Ваших російськомовних оповідань (чи не було бажання їх надрукувати?), що сталося з

тими верлібрами і т.п.?

Якби мене тоді, на зламі 1960-х-1970-х років, хтось назвав «російськомовною людиною», я, мабуть, спочатку не зрозумів би цього, а тоді б іще й образився. Бо я ніколи в житті не відчував себе не-українцем. І це при тому, що я закінчив київську «російську» школу №90 і починав свої літературні вправи російською мовою («А как надо?»)

Ніяких «чистих» українців не було і ніколи не буде. І коли я чую, що хтось пишається тим, що він пише українською мовою, або дорікає тим, хто не робить цього, для мене це вірна ознака того, що нічого путнього з того не вийде. Моя порада такій людині: можеш не писати – не пиши. Перефразовуючи одну мудру людину, можна сказати, що все, за чим не стоїть любов – приречене. Ніякий національний обов'язок, політичні міркування, плекання чи захист поневоленої мови не можуть бути основою для творчості.

Де зараз мої російськомовні твори, я не знаю. Йдеться про, може, десяток юнацьких оповідань, роман «Віногородський» та твори (вірші, пародії, скетчі, пісні та байки), написані спільно з Сергієм Бурдою (1981-1985). Ця спільна творчість є найбільш цікавою. Деякі з тих речей мусять бути у Сергієвої вдови Ілони Моттмюллер у Ризі. Нещодавно я намагався використати у своєму власному творі байки, написані спільно з Сергієм мало не сорок років тому. Нічого з того не вийшло. Виявляється, це зовсім інша стихія, іскри та бризки юнацького світосприйняття.

Дещо з моєї тодішньої російськомовної творчості я перехопив у «Бурдика». Решта, я думаю, розчинилася в часі.

Питання про те, що було поштовхом, який «запустив українського письменника», має, щонайменше, дві відповіді. Перша з них ніякого поштовху не було. Був нормальний розвиток. Дерево росте не лише вгору, а й углиб. Так само й письменник. На якомусь етапі я відчув, що в російській мові мені нічого робити. Це не є моє природне середовище. Там немає місця для мене. Це – не мій голос, це – не я. Ким би я там був? Як кажуть французи, «*écrivain Ukrainien d'expression Russe*» («український письменник, що висловлюється російською

мовою»). Коли ти формулюєш думки іноземною мовою, проступають як недоречності, так і фальш, яку за інших умов не помічаєш. Контраст між російським та українським у цій фразі був для мене очевидним. І в ньому не було нічого продуктивного

Спершу я прочитав увесь корпус української літератури (в школі я цим зовсім не цікавився), тоді зайнявся перекладами українською (К. Воннегут. Дж. Селінджер, Б. Паскаль, Т. Гарді), вивчав класичні українські переклади (М. Лукаш, М. Бажан, все, що тоді друкувалось у «Всесвіті»). Я також трохи писав для газет і пробував віршувати (ті вірші мусять десь бути в Києві). І нарешті в 1979 році я зважився написати своє перше українське оповідання – «Як ми продавали Сталіна». Свідком цієї трансформації був Богдан Жолдак. Я йому зачитав це оповідання, і він його схвалив. Це відчуття (крила!) й досі зі мною. Років, може, за шість-сім до того він поділився зі мною одним спостереженням. Я тоді йому зізнався, що хотів би писати українською. А він мені сказав, що, перейшовши на українські рейки, я змушений буду тягнути за собою всі «українські вагони» (стиль, образність, певна політична позиція, емоційна насиченість – тобто все те, що стоїть за поняттям «українськості»).

Отже, український письменник автоматично ставав рядовим ідеологічного війська, звияжним охоронцем солов'їної мови. Така ситуація є типовою для так званих «малих» літератур. Єдине, чого я хотів, це бути вільним художником. Хоча б тому, що, як сказано в казці, добрий козак усе по волі робить.

А другою відповіддю на питання про поштовх є факт і дата народження мого сина. Коли в тебе з'являється дитина, ти мусиш розмовляти з нею певною мовою. Добре це чи погано, але за наших умов і обставин я мусив вибирати. На щастя, тут мені не треба було довго думати.

– Трете питання вимагатиме дещо більш розлогої відповіді. Ви, звісно, стежите за літературним процесом в Україні. Чи могли б назвати кілька найяскравіших подій у ньому й найсіріших, з Вашого погляду? – Не можу сказати, що я стежу за сучасним літературним процесом в Україні. Однак усе, що потрапляє мені до рук, я сумлінно розкриваю, намагаюся читати й дуже

швидко відкладаю. У світі є стільки шедеврів, які я так ніколи й не встигну прочитати... Чи варто гаяти час на чиєсь «самовираження»? Тому, щоби нікого не ображати, мені, мабуть, краще послатися на свою необізнаність.

Якщо ж Вас справді цікавить моя думка щодо сучасної української літератури, то, як на мене, її не існує. Для більшості людей література обмежується письменником і його творами.

– У нашому літературознавстві є традиція дробити літературний процес за десятиліттями і розташовувати по них тих чи інших письменників, відшуковуючи в них спільні риси, що формують покоління.

Можна ділити літературний процес на епохи, на стилі, на географічні зони чи, як це заведено у нас, на десятиліття. Чому б і ні? Якщо це допомагає нам зрозуміти щось про письменство і, зрештою, про себе. Будь-яка класифікація – це лише інструмент. Якщо він нам не підійде чи набридне, ми собі вигадасмо щось інше.

Покоління, при всій умовності його параметрів, це дуже важлива й корисна одиниця виміру. Як і кожна окрема людина, будь-яке покоління має якесь наскрізне життєве завдання. Якщо абстрагуватися від деталей, то це завдання є завжди однаковим і завжди нездійсненим. З одного боку, покоління має повністю реалізувати те, що дається йому від народження (іншими словами, своє ДНК), а з іншого – вирватися з цієї самої пастки. Те покоління, до якого Ви мене цілком справедливо відносите, можна було би назвати повоєнним і (дуже приблизно) визначити дату його народження 1945-1955 роками. Період його формування припадає на хрущовську відлигу. Це – перше радянське покоління, яке не зазнало війни, державного терору та голоду.

В ідеалі під час зміни поколінь мусить відбуватися процес рукоположення. Це коли старші люди через фізичний контакт, поклавши руки на плечі молоді, передають їм естафету життя. Як ветеран «покоління, що не відбулося», мушу зізнатися: замолоду я завжди нарікав на те, що в нас немає вчителів, тобто досвідчених, надійних та гідних віри людей, до яких можна було звернутися за порадою чи зі сповіддю. Може, тому ми змушені були вчитися, імітуючи одне

одного як мавпи. Для нас не існувало вертикалі, в кращому разі – горизонталь. Я не знаю – може, це питома українська риса, а, може, лиш ознака часу. Але факт той, що всі мої вчителі були моїми друзями. Стосовно ж письменства це означає, що ми були змушені шукати відповіді та взірці по інших краях.

– Зовсім коротке запитання: що ви думаєте про смерть літератури, яка, кажуть, уже не за горами?

– Чи було колись таке, щоб не було літератури? Не думаю. Мінялися форми (усна, писемна), жанри, стилі, технічні засоби, але в людини завжди була потреба усвідомити те, що з нею відбувається, або просто розважитися й випустити пару. Без літератури не існувало б інших форм мистецтва (наприклад, театру, кіно, телебачення). Книжка як фізичний об'єкт нічим не може бути замінена. Якщо загроза походить від комп'ютерів, то я б не дуже переймався цим. Основа комп'ютерного спілкування – ілюзіонізм, обман, фокус. До справжнього це не має ніякого відношення. Підозрюю, що література існуватиме доти, доки є люди.

– Почну з української мови. Я викладаю її вісімнадцять років, а користуюся нею ще довше. Так от, за моїм спостереженням, з мовою все гаразд. Проблема – з її так званими носіями. Для значної частини статистичних українців «рідна мова» – це, в кращому разі, експонат, місце якому – на музейній стіні. А для тих, хто вважає себе «охоронцями берегині», мова – це, передусім, «красиві» іменники та прикметники, і що розцяцькованіші – то миліші. Насправді ж, двигуном мови є дієслово, а коробкою передач – той морфологічний механізм, який перемикає слово з недоконаного виду в доконаний. Без цього невпинного руху вона вже давно зацукрилася й розкришилася б. А щодо культу «Слова», який, починаючи з 19 століття є символом віри для всіх професійних українців, то це, на мою думку, є ідолопоклонством. Дуже небезпечна річ.

Тепер повернемося до української літератури. Вона й справді у світі майже невідома. Можна, звичайно, казати, що й у себе вдома вона більше схожа на Попелюшку, і що, якби ми самі поважали й плекали її, то і світ би звернув на

неї увагу.

У нашому випадку ситуація, як мені здається, ще складніша, і причину «байдужості» світу треба шукати в нас самих.

Отже, ми хочемо, щоби світ визнав і оцінив нас, але при цьому не хочемо нічого в собі міняти. А так не буває. Тому все, що нам лишається, це замкнутись у своїй самотності й з неї ображатися на весь світ. Щоб підсолодити цей висновок, скажу лише, що у цьому ми не унікальні

– У Вашій останній (тобто найсвіжішій) книжці є епізод, у якому йдеться про поневіряння українського автора тернистим шляхом знайомств із видавництвами, про його пошуки видавця. Це автобіографічне чи художній вимисел?

– Описаний у «Правдивих історіях» епізод із видавництвами – це художній вимисел, який базується на особистому досвіді. Себто, там кожне слово є правдою. Все, що мені як автору потрібно, це надійні ділові стосунки з видавцем. Зі свого боку я Гарантую відсутність вибриків, істерик та інших виявів геніальності. На жаль, ніхто на це не клює, навіть при тому, що вже давно не йдеться про гонорари (а це також – аномалія).

– Пане Володимире, Ваші драматичні твори я вважаю вершинним досягненням української драми кінця ХХ століття. Разом з тим, вони з незрозумілих причин не отримали належної сценічної долі. Як Ви вважаєте: це їхня особиста карма чи брак Курбасів в українському театрі?

– Хочу насамперед подякувати за відгук на мої п'єси. Чому вони так і лишаються непоміченими, я не знаю. У зв'язку з таким компліментом я пішов, розкрив свою «Рукавичку» і пересвідчився, що в ній і досі все на місці. Можна хоч зараз ставити. А якби знайшовся режисер, який би забажав чогось нового, то в мене знайшлося би що йому показати.

Останнім зазвичай іде запитання про творчі плани, але я дозволю собі оригінальність і його не поставлю. Тим більше, що інтерв'ю з Вами дало такий несподіваний результат: перед читачем постала особистість не проста, різнобарвна, хоч і суперечлива, а водночас – проста, як правда її (тобто його)

творів.

– Мені з різних причин важко щось планувати. Але якби знайшовся зацікавлений видавець, я міг би йому подати збірку оповідань «Чайні замальовки», над якою працюю з 1996 р. Є й ще кілька збірок «малих форм», які у разі потреби я можу підготувати до друку. Крім того, я зараз працюю над романом, але про це ще зарано співати.

«Подорож у минуле»

Події цієї подорожі охоплюють 1948-2002 роки. немолодий і дуже втомлений життям Чоловік, потрапивши в день Києва на андріївський узвіз, раптово непритомніє...

П'ята «зупинка»

Проректор одного з університетів утомлений, переживає кризу в особистих стосунках.

Четверта «зупинка»

Чоловікові зараз тридцять вісім, із головою занурений у роботу, намагається розібратися у собі та допомогти молодим людям (студентам).

Третя «зупинка»

Йому немає двадцяти семи, дружина молода, на свій п'ятий день народження їхня дочка почала розмовляти не тільки з ним, а з усіма.

Друга «зупинка»

Чоловік став студентом. Грає на гітарі, пише пісні (≈3 десятка, серед них – дві балади на сонети Шекспіра), вірші. Веселе студентське життя: друзі й подруги, пошук себе.

Перша «зупинка»

Небо займає весь простір. Хлопчик бачить таке вперше. Він уже був чоловіком і студентом, а зараз йому п'ять років. Відпочинок у селі. Ан-дрю-шо!

Після того

«Показало інсульт... на ділянках, де... скільки пробуде, а тим більше... коматозний стан... важко передбачити... не виключено... треба готуватися до... тут єдина надія на...

Дружина змахує сльозу. Довкола її очей – пустеля. Павутиння зморшок, розсипи пігментних плям. Але під тим – та сама дівчина, яку він зустрів у коридорі університету... Вона схиляється над ним. Лишається тільки обличчя.

Жіноче обличчя, освітлене любов'ю.

Початок і кінець:

Кінець і початок»

Виявляємо літературну компетентність

1. Яке враження справив на вас прочитаний роман?
 2. Визначте реалістичні та фантастичні елементи в романі.
 3. Визначте тему, ідею твору, поставлені в ньому проблеми.
 4. Які етапи життя людини автор зображує на п'яти «зупинках» у подорожі свого героя?
 5. Охарактеризуйте головного героя твору: Чоловіка, Студента, Хлопчика (характер, ставлення до близьких людей, роботи, творчості, того, що відбувається довкола).
 6. Як змінюється образ головного героя від початку і до завершення роману?
 7. Які ще персонажі є у творі? Як вони вплинули на чоловіка?
 8. Філософія буття: чи вдалося героєві осмислити свій земний шлях і визначити те, що має справжню вартість?
- Як позначилось на творі те, що автор відносить себе до «покоління, що не відбулося»? Якщо так, то яким чином?

Володимир Діброва

«Андріївський узвіз»

«Нестрашна» теорія, тому що Ви напишете її самі:

Назва твору	«Андріївський узвіз»
Рід	
Літературний напрям	
Жанр	
Тема	
Ідея	
Образи	
Особливості	

Роман-подорож –

Екзистенціалізм –

Іронія –

Алегорія –

«Покоління, що не відбулося» –

Цікаво знати!

Андріївський узвіз

– **Історія.** Верхня частина Андріївського узвозу виникла на шляху, який вже за часів Київської Русі зв'язував Старий Київ (Гору) із Подолом, пролягаючи між пагорбами Андріївської (Уздихальниці) та Замкової, Хоревиці та Старокиївської гір. За доби середньовіччя відгалуження Андріївського узвозу було прокладено і до замку на горі Киселівка. У 1711 році за наказом тодішнього київського губернатора проїзд між Замковою та Андріївською горами було розширено, і він став придатним для користування не лише для

пішоходів і вершників, а і для проїзду запряжених кіньми й волами возів. Назву узвіз одержав, імовірно, у XVIII столітті від Андріївської церкви (збудована в 1744-1754 роках, архітектор Бартоломео Растреллі). У 1928 році перейменований на вулицю ім. Лівера, на честь Георгія Лівера, революціонера-більшовика, борця за встановлення Радянської влади у Києві, у списку вулиць 1931 року – узвіз Лівера. Історичну назву узвозу було відновлено 1944 року.

Існує легенда, відповідно до якої місце, де тепер тече Дніпро, було морем. Коли св. Андрій прийшов у Київ і побудував на горі, де зараз стоїть Андріївська церква, хрест, то все море сплигло униз. Але деяка частина його залишилася і сховалася під Андріївською горою. Коли пізніше тут побудували церкву, то під престолом відкрилася криниця. В Андріївській церкві нема дзвонів, тому що, за легендою, при першому ж ударі вода прокинулася б і залила не тільки Київ, але і все Лівобережжя.

Основна забудова вулиці виконана в 90-х роках XIX – на початку XX століття. Нині, відтворений у стародавньому виді, узвіз – це місце виставки-продажу живопису і виробів народної творчості просто неба. Андріївський узвіз називають київським Монмартром. Тут завжди можна побачити художників, що демонструють свої роботи, зразки прикладного мистецтва – прикраси, посуд із скла і кераміки, кумедні фігурки з дерева, іграшки, медалі, монети і багато чого іншого. Тут також іноді виступають співаки й артисти. На Андріївському узвозі багато невеликих барів і кафе, де можна відпочити.

На узвозі панує атмосфера міста кінця XIX – початку XX століття. Вулиця славиться тим, що в будинку №13 жив Михайло Булгаков, нині в цьому будинку діє присвячений письменнику літературно-меморіальний музей. Також в будинку 22-а (де з 1995 року працює одна з перших галерей сучасного мистецтва в Україні – «Карась Галерея»), за словами диригента та композитора Олександра Кошиця, що проживав у цьому будинку пізніше, першим власником будинку був той самий Сірко, що його змальовано в п'єсі «За двома зайцями» драматурга та письменника Михайла Старицького.

На Андріївському узвозі також працює унікальний Музей однієї вулиці. У ньому показано історію Андріївського узвозу у картинах, фотографіях та інших речах від давнини до наших часів. Вздовж усієї вулиці багато картинних галерей, художніх салонів.

– **Меморіальні дошки:**

- буд. №13 – меморіальна дошка на честь письменника Михайла Булгакова (1891-1940), який мешкав у цьому будинку. Бронзовий барельєф роботи скульптора А. В. Куща та архітектора Б.Л. Кравчука відкрито 9 лютого 1982 року.

- буд. №15 – меморіальна дошка на честь художника Григорія Дядченка (1869–1921), який жив і працював у цьому будинку в 1909-1921 роках. Виготовлена з граніту (архітектор В.Л. Лоботинський), відкрита у 1971 році.

- буд. №21 – меморіальна дошка на честь скульптора, кіносценариста, громадського діяча Ростислава Синька, на фасаді Музею-майстерні Івана Кавалерідзе, який він очолював у 1993-2010 роках. Бронзовий барельєф відкрито 2015 року.

- буд. №23 – меморіальна дошка на честь першого Патріарха Київського і всієї України Мстислава (1898-1993), який був висвячений на єпископа у цій каплиці Андріївської церкви 12 травня 1942 року. Виготовлена з бронзи (скульптор Володимир Щур), відкрита у 1998 році.

- буд. №34 – меморіальна дошка на честь письменника Григора Тютюнника, який жив і працював у цьому будинку в 1963-1967 роках. Бронзовий барельєф відкрито у 1991 році (скульптор В. П. Луцак, архітектор І. Лебідь).

– **Пам'ятники.** У затишному парку нижче від церкви можна побачити скульптури роботи Івана Кавалерідзе, майстерня якого розташовувалася у сусідньому будинку (№21). Одна з них – копія пам'ятника Тарасові Шевченку в Ромнах, інша – макет (мала скульптура) пам'ятника Ярославу Мудрому, розташованого у сквері біля Золотих Воріт. Також тут встановлено оригінал пам'ятника княгині Ользі (1911 р.), автором якого також був І. Кавалерідзе. При

відновленні монументу в 1996 році під асфальтом знайшли рештки знищеного у 1919-1935 роках монументу. Скульптуру відновили майже повністю (не вдалося знайти тільки голову) та встановили біля будинку-музею скульптора.

Біля літературно-меморіального музею М. Булгакова (буд. №13) 19 жовтня 2007 року встановлено перший у світі пам'ятник письменнику. Скульптура виготовлена з бронзи та граніту, автори – архітектор В'ячеслав Дормидонтов та скульптор Микола Рапай.

На будинку №34 встановлено жартівливий пам'ятник носу Гоголя. Бронзову скульптуру роботи скульптора Олега Дергачова встановлено у 2006 році.

Біля Андріївської церкви встановлено ще один популярний серед киян пам'ятник – Проні Прокопівні Сірковій та Свириду Петровичу Голохвастову, героям п'єси Михайла Старицького «За двома зайцями». Скульптуру відкрито 23 серпня 1999 року (архітектор Володимир Скульський, скульптори Володимир Щур, Віталій Сівко та Руслан Кухаренко).

– **Андріївський узвіз у літературі.** Події книги Володимира Діброви «Андріївський узвіз» зав'язані навколо Андріївського узвозу, використовуючи його як літературну метафору, яка наче поєднує минуле і майбутнє героя книги, на Андріївському узвозі частково відбувалися події в творах Михайла Булгакова «Біла гвардія» (фігурує під назвою «Олексіївський узвіз») та «Дні Турбіних» та в комедії Михайла Старицького «За двома зайцями».

Андріївський узвіз і зокрема будинок, де мешкав М.О. Булгаков, були «відкриті» для широкого загалу завдяки нарису «Городские прогулки» Віктора Некрасова. Саме йому й належить вислів «Замок Річарда Левове серце», що закріпився за будинком №15.

– **Знищення Андріївського узвозу.** 9 квітня 2012 року, відбулося знищення пам'яток архітектури Андріївського узвозу. Все є наслідком прийнятого рішення про його реконструкцію, прийнятого в жовтні 2011 року. За попередньою інформацією зруйновано будинки №10а, 10б, 9/11, що знаходились навпроти музею Булгакова. На їхньому місці запланована

побудова нового офісного центру компанією ЕСТА, що належить Рінату Ахметову.

11 квітня 2012 року відбулася акція протесту проти забудови Андріївського узвозу.

«Цікава арифметика із життя та творчості Ярослава Йосиповича Мельника»

1. 06.02.1959 – народився Ярослав Йосипович Мельник смт. Смига, Дубенського району, Рівненської області.

2. 1989 рік – член Спілки письменників України.

3. 10 > книг – автор більше десяти книг.

4. 2 – двома мовами пише твори: української і литовською.

5. 5-ка фіналістів Європейської премії Utopiales, разом з романами двох англійських, німецького та шведського письменників, роман «Далекий простір» 2018 року.

6. 2012 – за творами Я. Мельника випускники середніх шкіл Литви здавали екзамен на атестат зрілості.

7. 3 – фільми «Говори зі мною», «Вдома у Бога», «Останній день» зняті за творами «Телефонуй мені, говори зі мною», «Вдома у Бога», «Книга доль».

8. 1 – п'єса «Імператор» про римського диктатора Калігулу з 1998 року іде у Росії.

9. 19 – нагород отримав Я. Мельник, серед них роман «Далекий простір» у 2013 році був визнаний «Книгою року» в Україні (BBC «Книга року»), у 2018 році цей роман виданий французькою, став фіналістом Європейської премії Utopiales 2018 (премія за кращий фантастичний твір європейського письменника).

10.9 мовами і > перекладено твори Я. Мельника: англійською, французькою, німецькою, італійською, есперанто, азербайджанською, румунською, хорватською, російською та іншими.

11.2 – живе у Литві та у Франції.

Цікаво знати!

1. Вперше в історії премії BBC «Книга року» підряд три праці одного автора потрапляють у фінал. Це книги Ярослава Мельника: «Телефонуй мені, говори зі мною», «Далекий простір», «Чому я не втомлююся жити».

2. Я. Мельник у часи своєї діяльності критика писав вірші. Але збірки не видав, бо як заявляє сам автор: «В ті часи критик не міг бути поетом».

3. Автор належить до того типу письменників, які не використовують багато епітетів, діалектизмів. Його мова повинна максимально наближена до розмовної, до самої людини.

4. Дизайн обкладинок української і литовської версії книг об'єднані спільною ідеєю: кохання завжди перемагає жорстокість і зло.

«Нестрашна» теорія, тому що Ви напишете її самі:

Назва твору	«Далекий простір»
Автор	
Рід	
Літературний напрям	
Жанр	
Тема	
Ідея	
Образи	
Особливості епохи, присвята тощо	

Повторимо?

Роман –

Антиутопія –

Утопія –

Трилер –

Філософська фантастика –

Соціально-філософська антиутопія –

Виявляємо літературну компетентність

1. Яке враження справив на вас роман? Опишіть свої емоції після його прочитання.
2. Визначте тему твору. Які проблеми ставить автор у романі?
3. Що стається на початку твору з головним героєм? Чому це становить для нього проблему? Які почуття, сумніви в нього виникають?
4. Як ви зрозуміли поняття «близький простір» і «далекий простір» у романі?
5. Схарактеризуйте образ головного героя Габра Силка. Які зміни відбуваються з ним упродовж дії роману? Чим вони зумовлені?
6. Схарактеризуйте образи Ліоз, Нії, Наталі. Які погляди вони представляють? Хто з них викликає у вас повагу, співчуття, симпатію чи, навпаки, відторгнення?
7. Які ідеї втілюють у романі Окс Нюрп, священник, професор Мокр?
8. Яку роль у творі відіграють уривки з наукових книг, творів забороненого поета?
9. Який вибір ви вважаєте найбільш правильним: продовжувати життя в мегаполісі, незважаючи на його ілюзорність, зруйнувати мегаполіс чи втекти, як зробив головний герой? Або запропонуйте свій варіант вирішення конфлікту.
10. Чи вдалося втору достовірно передати відчуття людини, яка почала бачити світ, до того не маючи жодного уявлення про таку можливість?
11. Читачі та критики відзначають переконливість створеного в романі «Далекий простір» фантастичного світу. Чи згодні ви з ними? Спробуйте описати мегаполіс від імені його мешканця і від імені людини, яка щойно туди потрапила. Що ви чуєте, відчуваєте на дотик і запах? Що ви бачите? За бажання створіть ілюстрацію до твору (малюнок, фотоколаж, інсталяція).
12. Чи читали ви інші твори української та зарубіжної літератури в жанрі антиутопії? Припустіть, які твори кіномистецтва можна віднести до цього жанру. Чи подобається вам антиутопія в літературі та кіно?

Загальні підсумки

1. Ініціатором літературної дискусії 1925-1928 рр. був

А Микола Хвильовий	В Юрій Яновський
Б Остап Вишня	Г Павло Тичина

2. Автором поезії «Солодкий світ!...» є

А Микола Вінграновський	В Богдан-Ігор Антонич
Б Павло Тичина	Г Максим Рильський

3. «Розстріляне відродження» – це

- А** назва літературної організації
- Б** назва поетичної збірки творів Ю. Лавріненка
- Б** назва збірки мемуарів
- Г** назва антології творів літератури 20-х рр. XX ст.

Книга «Сине яблуко для Ілонки» Любові Пономаренко

Любов Петрівна Пономаренко (Кириченко) вважається однією з сучасних самобутніх українських письменниць, майстром неоімпресіоністської новели. На думку літературознавців, її проза яскрава, густа, образна, лаконічна і вишукана за формою. Письменницю, за влучним порівнянням критиків, називають синім дивом української новелістики.

Книга Любові Пономаренко «Сине яблуко для Ілонки» отримала визнання експертів рейтингу «ЛітАкцент року-2012» як одна з кращих книжок третього кварталу поточного року. Спеціалісти охрестили стиль письменниці «сுவ'язям побутового і споминального», «симфонією настрою», «символіко-психологічним письмом». «Це гарна книжка, з неї вчишся не гучності, а гідності. Є такі книжки у світі, однак так мало їх у нас», – зазначав експерт рейтингу, головний редактор літературного журналу «Кур'єр Кривбасу» Григорій Гусейнов.

Імпресіоністські засоби – основа індивідуального стилю Любові Пономаренко. Більшу частину збірки складає сюжетна новелістика про любов, зраду і обман, втрату, відповідальність, конфлікти і зв'язок поколінь, уроки історії, злочин і кару або безкарність, несправедливість чи справедливість долі... Одне слово, про життя. А ще – про самотність, потребу в ній чи відчайдушні спроби подолати її. Останню тему авторці вдається реалізувати послідовно цікаво: то вибираючи побутові сучасні («Голуби на дзвіниці», «Дерево облич», «Півцарства за сльозу», «Навпроти, по той бік вулиці», «Портрет жінки у профіль з рушницею», «Почують тебе сніги» тощо) чи історичні («Не кидай мене самого в полі») декорації, то заграючи з реальністю і часом, містично переплітаючи світ живих і мертвих («Дерево облич», «Нічого не трапилось»), то запрошуючи до світу химерних алегорій («Земляне серце») та сюрреалістичних видив («Дві в колодязі», «До схід сонця в тютюновім

магазинчику»). Та варто зауважити, що таких «несподіванок» у книжці обмаль. У гонитві за різним читачем авторка повсякчас змінює правила гри і відкриває шлюзи мелодраматизму. Одними улюблених прийомів Любові Пономаренко можна вважати умовчання. Сюжетні оповіді письменниці – окремі епізоди, з яких, урешті, й постає історія. Вочевидь, уривчастість наради, на думку авторки, – дуже вдячний хід у залученні читача до співавторства. Відтак із тексту в текст доводиться збирати новий трагічний житейський пазл із надією на оптимістичний поворот. Щоправда, іноді читач відчуває себе непроханим гостем, який з увічливості мусить переглядати цілу купу фотокарток із невідомими і малоцікавими людьми, історії яких нам оповідають.

Твори Любові Пономаренко друкувалися в багатьох газетах і часописах, видавалися в колективних збірниках та антологіях, зокрема в антології української «жіночої» прози та есеїстики другої половини ХХ – початку ХХІ століття (авторський проект Василя Габора) «Незнайома антологія» (Львів, 2005) за кордоном – в Німеччині та Японії, в альманасі «Біла альтанка» (Полтава, 1996).

Вона є автором книг новел, оповідань та повістей «Тільки світу» (Київ, 1984), «Дерево облич» (Київ, 1999), «Ніч у кав'ярні самотніх душ» (Миколаїв, 2004), «Портрет жінки у профіль з рушницею» (Київ, 2005).

Любов Пономаренко лауреат літературних премій: міжнародної імені Олеся Гончара (2000), всеукраїнської «Благовіст» (1998) та обласної імені Панаса Мирного (2005). У Національній спілці письменників України з 1987 року.

Урок позакласного читання.

Л. Пономаренко. Новели зі збірки «Синє яблуко для Ілонки»

«Нинішній стан української літератури аналізують по-різному, але то – теоретичні розуміння, а є велика практика, коли рука записує, а пише - серце, а пише – розум, а пише – совість, свідомість, велика любов...»

П.П. Кононенко

«Любов Пономаренко може вийти на ту трибуну, але ось її трибуна, велика, мудра і прекрасна: любов до людини, любов до слова.»

П.П. Кононенко

«Любов Пономаренко дивує мене кожною своєю публікацією... її новели вихоплені з самого життя. Вона там живе, в глибинці, вона бачить, як гине наше село... А вона там живе, і її новели дивовижно болючі, витончені, вишукані - те, про що ми кажемо - європейські...»

О. Сизоненко

«Над творами своєї учениці і наплакався, і настраждався, і одержав велику насолоду, відкриваючи її талант. Я ваш учитель, але я вдячний за те, що ви навчили мене читати і плакати...»

Викладач з інституту В.П. Крутиус

«Твори Любові Пономаренко, як «гачок з наживкою», ловлять читача і вже не відпускають. Написані на нашому національному ґрунті, вони цікаві і для японців, і для німців... Бо пише авторка про загальнолюдські цінності»

Г. Радько

Новела «Плач неперелітної птахи»

1. Метод «Літературний волейбол»

Діти складають і задають одне одному запитання про життєвий і творчий шлях Л. Пономаренко; той хто відповідає повинен задати наступне запитання.

2. Метод «Пошук інформації». Робота в групах.

1 група. Знайти в тексті опис місцевості, де відбуваються описані автором події. Які звуки, кольори переважають? Яке враження вони справляють на читача?

2 група. Простежити, як змінюється стан і відчуття героїні упродовж описуваного часу.

3 група. Знайти в тексті опис зовнішності героїні. Які почуття вона викликає у вас?

3. Прийом «Анкета»

Заповнити анкету героя (героїв), користуючись текстом новели, за планом:

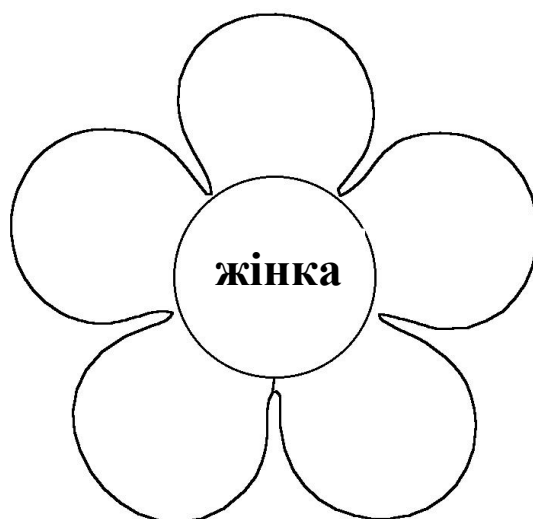
1. Як звати, ким він є.
2. Портрет.
3. Характер.
4. Вчинки.
5. Що уособлює.

4. Міні-дискусія

Чому, на вашу думку, дама не дозволить собі ніколи завести роман з одруженим чоловіком?

5. Асоціативна квітка

– Які асоціації у вас виникають зі словом жінка?

6. Пошуково-дослідницька робота

Знайти в новелі найяскравіший опис природи, записати його й визначити в ньому художні засоби (епітети, порівняння, персоніфікацію...)

7. Методичний прийом «Точка зору»

Учні висловлюють власні думки, відповідаючи на поставлене запитання.

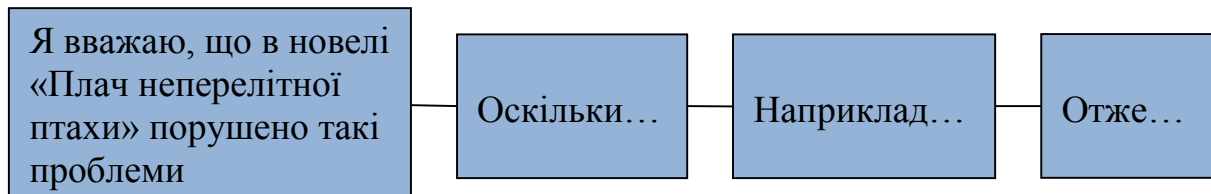
– Поміркуйте, як можуть розвиватися події далі. Обґрунтуйте своє

припущення.

8. Колективна робота

Аналіз образів-символів твору: туман, хміль, синиця, дорога вужі, вогонь.

9. Метод «Прес»: визначення кола проблем.

10. «Вільне письмо»

Чому письменниця назвала новелу «Плач неперелітної птахи»? Який заголовок дали б ви? Які два світи згадує Л. Пономаренко?

11. Аналіз образотворчих засобів

- Поміркуйте, які саме прийоми використовує автор для створення образів?
- Чому саме таким прийомом послуговується автор?
- Яку роль у творі відіграє природа?

«Нестрашна» теорія, тому що Ви напишете її самі.

Порада. Намагайтеся заповнювати таблицю правильно, щоб мати про всяк випадок власну шпаргалку з нефейковою інформацією.

Назва твору	«Синє яблуко для Ілонки»
Рід	
Літературний напрям	
Жанр	
Тема	
Ідея	
Образи	
Особливості	

Новела –

Художня деталь –

Символ –

Оповідання –

Імпресіонізм –

Особливості оповідання	Особливості новели
Зображення однієї чи двох подій із життя головного героя Нетривалий час дії. Дві-чотири дійові особи. Невеликий обсяг.	Зображення однієї чи двох подій із життя головного героя Нетривалий час дії. Дві-чотири дійові особи. Невеликий обсяг. Події розвиваються напруженіше, динамічніше, ніж в оповіданні. Раптові повороти дії. Несподівана розв'язка.

Поміркуй над прочитаним

1. Спираючись на текст, визнач, коли відбуваються події?
2. Визначте ключові слова в реченнях: «Стара карга, – вискнула жінка, – тобі все одно здихати, а в мене одне в пелюшках, а друге тільки ходити навчилось», «Жити всім хочеться, дитино», – одказала ти. А потім одвернулась до вікна, а там сонце слабке, мов крапля олії, висіло», прокоментуйте їх.
3. Розкажи, що тобі стало відомо про хворобу Ілонки. Відповідь підтверджуй цитатами.
4. Що відчував Димко, коли побачив дружину після лікарні. Відповідаючи, цитуй уривки з твору.
5. Визнач події, які є зав'язкою, кульмінацією і розв'язкою твору.
6. Які символи використано у новелі «Синє яблуко для Ілонки».

Новела «Синє яблуко для Ілонки»

Прочитайте текст (цифри в дужках позначають номери рядків)

і виконайте завдання

(1, 2) Сидить Ілонка біля хати така сумна, аж хустка на голові займається. Перед нею стерні та стерні. Є і ліс, на який уже дихнула осінь.

(3-6) Оце тільки повернулася з лікарні. Ішла селом, а люди, хто стрічався, казали: що з тобою, як поїхала, так половини й не стало. Та, одмахувалася Ілонка, їсти душа не прийма, а хіба тіло дурне, щоб саме по собі наростало. То так, а тільки ж чому барилась?

(7, 8) Димко (Дмитро її) вже й картоплю викубляв і пізні сливи познімав, хоч на роботі з темна до темна.

(9-11) їй і не віриться – вдома. Он коза на обніжку спить. Справнюща та біла. Он дика грушка всолодала і розміліла. А півники давно в колодочках, кукурікають і б'ються, аж пір'я летить.

(12-21) Через її задуму проторохтів віз. Це Сергій з діжкою води брати. Жвавий і моцніший за коня.

– Здастуйте, тітко! Прибули?

– Атож. Воду на город повезеш?

– Ну.

– Хай Параска з Ольгою до мене ввечері зайдуть.

– Скажу, та чи зайдуть. Там огірків, як гороху, набралось. До ночі будуть.

– Аби морозу не кинуло.

– А по радію передавали два градуси.

– От-то.

(22, 23) За Сергієм прокурявилося, і знову лагідна тиша. Дерев, як цівки, бабине літо розпускають.

(24-30) А признайся, Ілонко, боїшся? Як привезли тебе в лікарню, а тоді в другу переклали. Слідом попід руки жінку завели, а вона звивалась і кричала: «Убийте, вдавіть мене, не хочу! Що вирячились? У нас тут у кожній смерті сидить!» – «Заспокойся, – сказала ти, – не допоможеться. А може, ще й мине» – «Стара карга, – вискнула жінка, – тобі все одно здихати, а в мене одне в пелюшках, а друге тільки ходити навчилось!» – «Жити всім хочеться, дитино», – одказала ти. А потім одвернулась до вікна, а там сонце слабке, мов крапля олії, висіло.

(31-34) Не прикидайся, боїшся. Бо все життя чогось чекала. Поки Дмитро вивчиться, поки сини підростуть, поки хату поставите. Тепер сини на Камчатці. Сказала Дмитрові не писати, що з нею, може, й не страшно. Аби дітей зривати. Лесю, внучку, як згадає, так сльози і вдавлять. Ти ж моя маленька бабуська, казало.

(35-38) Позаторік будуватися кінчили. Кухня, зала, спальня і ще одна спальня – про гостей. Туди килим повісили, як за корову грошей уторгували, і двоє ліжок, мов пароплави, поставили. Коли немає довго листів, то підеш туди, посидиш, перини переб'єш.

(39-43) Любиш ти нову хату, хоч довго звикнути не могла. Уже кругом цегляні стіни звели, уже й дах, наче капелюх, звівся, а ти майстрам вариш, а собі сліз не збереш. Тепер хто не зайде – й похвалить. Чисто, прибрано, доріжок понатикала, рушники дівоцькі почепила. Аж цвіте скрізь. Дмитро завжди з чобітьми носить – наче й поставити ніде.

(44-50) Аж ось він. Скочив із мотоцикла, біжить, картузом утирається.

– Лоню! – гукнув ще здалеку. А ближче застидався. – Як добралася?

– Автобусом прямо ізвідти сюди.

– А в хаті була? Я тут то наче й не насмічував. Там у газовій плиті юшка заварена. Може, води од Гаманів принести?

– Чого ти? Я й сама принесу. А обідав?

– На таборі.

(51-56) Замоккли. Ілонка дивилась на його вироблений піджак, на роз'їжджені черевики, на комір, виношений у мотузку, і щасливо думала, скільки в неї попереду роботи.

– Там винограду кичок десять нав'язалося. Зріж, як хочеш.

– А синіх яблук уже й немає. Мабуть, дощі пострушували та вітер позбивав.

– Не може бути! – аж скрикнув. – Ану ходім!

(57) Вона встала – Димко аж одхитнувся. Пів-Ілонки.

(58) У траві гнилички мухи доїдали, а на яблуні порожньо.

(59-63) «Як я жив з тобою? Чи хоч після весілля водив тебе в сад або на річку? Чи жалів тебе, як тягали колоди, носили відрами цементі накладали глиною стелю? Чи питав, що болить у тебе, коли вночі, щоб мене не розбудити, виходила з хати і до ранку блукала на подвір'ї?»

– Не може бути, – ще раз видихнув Димко.

(64-68) Він скинувся на стовбур, ковзав черевиком по гілках, чіплявся за суччя, обламувався, нарешті дістався до верхівки. Ех-х-х! Щосили труснув, і поодинокі листя, злітаючи, осміхнулось до неї.

– Я й хотів назбирати, та хіба за роботою вправишся, – обтрушуючи, звинявся перед нею. – Іще ті дітлахи. Ось мотнуся в колгоспний сад, там точно zostалися.

(69-72) Уже хотів до мотоцикла, але повернувся, вивернув кишеню, чорну, мов кузня, і подав їй три горішки.

– Ось на, вже поналивались.

– Нащо ти? – спаленіла.

(73-81) Схитнув плечима і знов одступив. Пом'явся, а тоді спитав:

– А як там... У Чернігові... що сказали?

– Нічого, – обізвалась тихо, – того нема.

– А тримали довго.

– Вигрівали. Усе якимись лампами.

– Так справді? Справді нема?

– Кажу ж.

– Слухай! Ну й заживемо ми з тобою, жінко! - Він гупнув картузом об землю, ляснув себе в коліна, а тоді по підборах. – Село загуде!

(82, 83) Жартома, як у молодості, зісмикнув на плечі їй хустку, підстрибом кинувся до хвіртки.

(84-86) Нараз їй стало млосно. Поточилася, обіперлася об стовпець. Треба ж отак зледащити! А мотоцикл уже деренчав. У колесі бадилинка застряла і летіла невідомо куди...

1. Змістові тексту не відповідає твердження

А Дія, зображена в новелі, відбувається восени.

Б Дмитро з Ілонкою мають нову дерев'яну хату.

В Ілончині сини живуть далеко за межами України.

Г Ілонка дуже схудла, перебуваючи в лікарнях.

2. Буяння життя навколо Ілонки авторка показує через усі образи, окрім образу

- А** грушки (рядок 10)
- Б** огірків (рядок 18)
- В** дерев (рядки 22, 23)
- Г** сонця (рядки 29, 30)

3. Діалоги тієї самої пари персонажів наведено в усіх рядках тексту, ОКРІМ

- А** 14-21
- Б** 45-50
- В** 54-56
- Г** 74-81

4. Слова, виділені у словосполученнях «вироблений піджак», «роз'їджені черевики», «звинявся перед нею» авторка вживає для

- А** створення образів простих і щиросердних людей
- Б** підкреслення того, що дія новели відбувається в селі
- В** достовірного відтворення місцевого колориту
- Г** ілюстрування бідності, нужденності існування героїв

5. Авторка натякає в новелі на казкові образи зі світової драматургії й кіно. Прочитайте запропоновані фрагменти й виберіть правильне твердження щодо твору Любові Пономаренко

«Синій птах» – п'єса-казка Моріса Метерлінка. Дочка і син Дроворуба засинають і бачать прегарний сон. До них з'явилася Фея й послала дітей на пошуки Синього птаха. Він був їй потрібен для хворої онуки. Однак щастя не можна привласнити та приручити. За ним треба йти все життя, шукаючи його в усіх усядах – чудове й невловиме. Синій птах не дається в руки, він вабить нас усе життя, визначає наші сподівання й діяння.	«Три горішки для Попелюшки» – фільм-казка за мотивами твору Шарля Перо. Головна героїня казки, Попелюшка, – добра, весела й смілива дівчинка. Як хлопчисько-шибеник, вона відмінно стріляє, скаче на коні, а як усі дівчатка вірить у чудеса і для їх утілення має три горішки, в одному з яких виявився й весільний подарунок для неї
---	---

- А** Дмитро й Ілонка все життя соромилися своїх почуттів, тому й не мали справжнього сімейного щастя.
- Б** Дмитро хоче якось компенсувати брак уваги до Ілонки, бо розуміє, що все життя вони використали не для того, щоб бути щасливими.
- В** Ілонка ціле життя чекала на казкового принца, Дмитро ж розумів щастя меркантильно й приземлено.
- Г** Ілонка переконана, що їхнє з Дмитром щастя ще попереду, тому й вважає чоловіка своїм казковим принцом.

6. Рядки 31-43 характеризують Ілонку як людину

- А** м'якосерду, яка ніколи не відстоює власної думки й кориться забаганкам інших
- Б** прагматичну, яку в житті передусім цікавить комфорт, створений у власній оселі
- В** старосвітську, для якої тихе, хоч і бідне сімейне щастя важливіше, ніж заможність
- Г** турботливу, для якої створення затишку є виявом любові до чоловіка й дітей

7. Рядкам 24-43 відповідає фрагмент рецензії, наведений у рядку

- А** Використовуючи звертання до героїні, другу особу займенників і дієслів, авторка прагне розповісти про все потаємне, що знають лиш вона й Ілонка.
- Б** Любов Пономаренко насамперед надає слово героям, тому новела пересипана діалогами з використанням неповних, питальних і окличних речень.
- В** Життя навколо Ілонки буяє й вирує. Майстерно трансформовані письменницею народні фразеологізми допомагають передати його строкатість, повноту.
- Г** Стосунки подружжя розвивалися як у традиційній патріархальній українській сім'ї. Тому й лексика, що їх характеризує, доволі скупа й проторічна

8. Образ Дмитра змінюється від початку до кінця твору.

Основоположною є зміна

- А** від інфантильності (...завжди з чобітьми носить – наче й поставить ніде... – рядки 42-43) до сентиментальності (...вивернув кишеню, чорну, мов кузня, і подав їй три горішки... – рядки 69, 72)
- Б** від імпульсивності (...скочив із мотоцикла, біжить, картузом утирається... – рядок 44) до виваженості (...схитнув плечима і знов одступив... – рядок 73)
- В** від турботливості (...таму газовій плиті юшка зварена... – рядки 47, 48) до легковажності (...підстрибом кинувся до хвіртки... – рядки 82, 83)
- Г** від безпорадності (...вироблений піджак, нароз'їджені черевики, на комір, виношений у мотузку... – рядки 51, 52) до рішучості (...скинувся на стовбур, ковзав черевиком по гілках, чіплявся за суччя, обламувався... – рядки 64, 65)

Контрольна робота
Сучасна українська література
Тести

1. Ознаками постмодернізму є

- А** незвичайні герої в незвичайних обставинах
- Б** іронія, інтертекстуальність, гра з читачем
- В** захоплення античною літературою, оспівування земних насолод
- Г** типові характери в типових обставинах

2. Сучасне літературне угруповання – це

- А** АУП
- Б** «Ланка»
- В** ВАПЛіте
- Г** ВУСПП

3. Не є представником сучасної літератури

- А** Ю. Андрухович
- Б** Є. Маланюк
- В** О. Забужко
- Г** І. Римарук

4. Ю. Андрухович, В. Неборак, О. Ірванець входять до літературного угруповання

- А** КОЛИ-НЕ-КОЛИ
- Б** ГА-РА-ГАН
- В** БУ-БА-БУ
- Г** ДЕР-ДИР-ДОР

5. І. Лучук, Н. Гончар, Р. Садловський створили літературне угруповання

- А** Чук-Чар-Лов
- Б** Лу-Го-Сад
- В** Бі-Ло-Віл
- Г** Ди-Во-Сад

6. І. Андрусяк, С. Процюк, І. Ципердюк створили літературне угруповання

- А** Нова антипоезія
- В** Молода гвардія
- В** Стара фортеця
- Г** Нова дегенерація

7. Ю. Позаяк, В. Недоступ, С. Либонь створили літературне угруповання

- А** Манускрипт
- Б** Палімпсест
- В** Пропала грамота
- Г** Втрачена булава

8. Авторем «Пісні мандрівного спудея» є

- А** І. Римарук
- Б** Г. Пагутяк
- В** Ю. Андрухович
- Г** С. Жадан

9. Твори, які вирізняються інтелектуальною та естетичною ускладненістю, наявністю багатого підтексту та зашифрованої образності, належать до літератури

- А** елітарної
- Б** постмодерністської
- В** масової
- Г** публіцистичної

10. Твори багатотиражної, розважальної та дидактичної белетристики, розраховані на широке коло читачів, називаються літературою

- А** реалістичною
- Б** елітарною
- В** масовою

Г романтичною

11. До характерних ознак сучасної української прози не належить

А відхід від лірико-романтики, патетики

Б трансформація химерної прози

В звернення до історичної тематики

Г дотримання канонів, класичного письма

12. В уривку з вірша О. Забужко «Читаючи історію»

І зруйнували готи Рим,

І молодий і хижий варвар

Все, що вважалося старим,

Гарячим пурпуром забарвив.

використано художні засоби

А епітети, антитезу, порівняння

Б метафору, гіперболу, тавтологію

В епітети, метафору, анафору

Г метонімію, гіперболу, анафору

13. Алегорична картина сучасного світу з суперечностями, протиріччями, коли лавровий вінок перетворюється, на терновий, кати стають героями, тільки тяжкі хрести залишаються, їх не одберуть, бо це не ордени, змальовано у творі

А І. Римарука «Обнови»

Б С. Жадана «Музика, очерет...»

В Ю. Андруховича «Астролог»

Г О. Ірванця «До французького шансоньє»

14. До громадянської лірики з елементами філософської належить поезія

А О. Забужко «Рядок з автобіографії»

Б Ю. Андруховича «Пісня мандрівного спудея»

В С. Жадана «Смерть моряка»

Г О. Забужко «Читаючи історію»

15. В уривку з поезії Ю. Андруховича «Пісня мандрівного спудея»

І постарайтесь, я вас дуже прошу,
щоб явір тихі сльози витирав,
щоб небо, нахилившись, наслухало,
щоб завше був натхненний соловій...

використано художні засоби

- А** епітети, антитезу, порівняння
- Б** метафору, гіперболу, поетичне звертання
- В** епітети, метафору, анафору
- Г** метонімію, тавтологію, інверсію

16. Установіть відповідність між уривком із твору та його автором.

Уривки з творів	Автори творів
1. У нього палка потреба, у нього жадання слізне: окраєць нічного неба піймати у фокус лінзи...	А О. Забужко Б С. Жадан В О. Ірванець Г І. Римарук
2. Музика, очерет, на долоні, руці. Скільки пройде комет крізь понадхмар'я ці.	Д Ю. Андрухович
3. молодій душе радій обновам – лавровий вінок стає терновим стражники у мученики пруть хрест не орден хрест не одберуть	
4. Це є поезія найвища, Це є найвища простота, Коли передаються вірші, Як поцілунки – з уст в уста.	

17. Установіть відповідність між назвою твору та його автором.

Назви	Автори
1 «Астролог»	А І. Римарук
2 «Музика, очерет...»	Б О. Забужко
3 «Обнови»	В Г. Пагутяк
4 «Читаючи історію»	Г Ю. Андрухович
	Д С. Жадан

18. Установіть відповідність між назвою твору та його автором.

Автори	Назви
1 Г. Пагутяк	А «Далекий простір»
2 Ю. Андрухович	Б «Shevchenko is Ok»
3 В. Діброва	В «Андріївський узвіз»
4 Я. мельник	Г «Ворошиловград»
	Д «Потрапити в сад»

19. Фентезі – це

- А** Різновид ненаукової фантастики, твори, у яких змальовуються вигадані події, боги, демони, добрі й злі чарівники, гноми, велетні, привиди, вампіри, міфологічні й казкові істоти.
- Б** Науково-фантастичний твір, у якому змальовані відкриття, які передують майбутнім науковим відкриттям.
- В** Інша назва казки про тварин та вигаданих істот.
- Г** Твір, який базується на зображенні чародійств, ворожіння, метаморфоз, зокрема перетворення людини на рослину.
- Д** Пригодницький твір про реальні події, що призвели до зміни світу, до тривалої боротьби добра зі злом.

20. Написати невеликий відгук на одну з прочитаних поезій.

21. Намалювати словесний портрет одного із представників сучасної літератури.

22. Підготувати буктрейлер до одного з прочитаних творів сучасних письменників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гін А.О. Прийоми педагогічної техніки: Свобода вибору. Діяльність. Зворотний зв'язок. Ідеальність: посібник для вчителя /А.О. Гін. – 13-е видання. – Х.: Вид. група «Основа», 2018. – 112 с.
2. Дроздовський Д.І., Калинич О.В., Зошит для робіт з укр. літератури та підготовки до ЗНО. 9 клас.
3. Дроздовський Д.І., Черешневська Т.М. Українська літер. (рівень стандарт): 10 клас. Книга для вчителя.
4. Зоряна Л. Душа Любові. Черкаси: Брама. Україна. 2004. – 128 с.
5. Криничка. Антологія творів письменників Черкащини для дітей та юнацтва: У двох томах. (Автор-упорядник В. Коваленко). Черкаси. Видавець Ю. Чабаненко. – 2009. Т.2. – 390 с.
6. Повний курс укр. мови та літер. В тестах /В.Ф. Жовтобрюх, В.В. Паращич. Вид. 3-тє, перероб. – Харків: Вид-во «ранок», 2019. – 496 с.
7. Половина серця. Поезія. (Автор О. Кирко). Черкаси. Видавець Ю. Чабаненко. – 2006. – 100 с.
8. Українська література: 10-11 класи. – Рівень стандарту /Мовчан Р.В., Молочко С.Р., Дроздовський Д.І. (Наказ МОН України №1407 від 23.10.2017 р.)
9. Українська література (рівень стандарт): підручник для 11 кл. закладів загальн. сердн. освіти /О. Авраменко. – К.: Грамота, 2019.
10. Усі уроки української літератури 11 клас. II семестр /укл. А.М. Гричина, Н.В. Жуковська, – Х.: Вид. група «Основа», 2019. – 271 с.

Інтернет-ресурси

1. Андріївський узвіз – Володимир Діброва
<https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=14106>.
2. Вірші Оксана Забужко <http://maysterni.com/user.php?id=90&t=1&sf=1>.
3. «Далекий простір» Мельника: роман поза жанром – BBC –
https://www.bbc.com/ukrainian/entertainment/2013/11/131114_book_2013_readers_review_melnyk_luchenko_ms.

4. «Далекий простір» – https://uk.wikipedia.org/wiki/Далекий_простір.
5. О. Ірванець «До французького шансоньє»
<https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=14069>.
6. Потрапити в сад (збірка) – Галина Пагутяк – Тека творів... –
http://chtyvo.org.ua/authors/Pahutiak/Potrapyty_v_sad_zbirka.
7. Shevchenko is Ok – Юрій Андрухович –
<https://www.ukrlib.com.ua/books/printitzip.php?tid=14104>.